

CENTAR ZA MIR, NENASILJE I LJUDSKA PRAVA OSIJEK

Dr. sc. Slavko Mandić

**Utjecaj
PROGRAMA SLUŠANJA
na osnaživanje
onih koji slušaju,
kao i onih koje se sluša,
za mirovni rad
u zajednici**

Osijek, rujan 2000.

SADRŽAJ

UVOD	2
PROBLEM I HIPOTEZE	3
VARIJABLE	4
INSTRUMENTI	5
ISPITANICI	5
POSTUPAK	6
REZULTATI I INTERPRETACIJA	6
PREDRASUDE PREMA DRUGOJ NACIJI	7
STRAH OD PRIPADNIKA DRUGE NACIJE	13
KOMUNIKACIJA S DRUGOM NACIJOM	16
MOTIVACIJA ZA SUDJELOVANJE U MIROVNOM PROCESU	19
MIROVNI POTENCIJAL I MIROVNI INHIBITOR	26
MIROVNI INHIBITOR	40
ZAKLJUČAK	44
PRIJEDLOZI I SUGESTIJE	46
PRILOZI	47
OPĆI PLAN ZA PROVJERAVANJE UPITNIKA	48
OPERATIVNI PLAN ZA PROVJERAVANJE UPITNIKA KOJE PROVODI NETKO IZ CENTRA	50
OPERATIVNI PLAN ZA PRIKUPLJANJE PODATAKA KOJE PROVODE MIROVNI RADNICI	51
UPITNIK E1	53
ANALIZA UPITNIKA	59
OPĆI PLAN ZA PRIKUPLJANJE PODATAKA	61
OPERATIVNI PLAN ZA PRIKUPLJANJE PODATAKA KOJE PROVODI NETKO IZ CENTRA	64
OPERATIVNI PLAN ZA PRIKUPLJANJE PODATAKA KOJE PROVODE MIROVNI RADNICI	65
PLAN OBRADE REZULTATA	67
KLJUČ ZA OCJENJIVANJE ODGOVORA NA UPITNICIMA E1, E2, E3 i K - POZITIVNI ODGOVORI	69
KLJUČ ZA OCJENJIVANJE ODGOVORA NA UPITNICIMA E1, E2, E3 i K - NEGATIVNI ODGOVORI	70
MIROVNI POTENCIJAL MP - TABLICA ZA PRETVARANJE UKUPNOG POZITIVNOG REZULTATA U MP	71
MIROVNI INHIBITOR - TABLICA ZA PRETVARANJE UKUPNOG NEGATIVNOG REZULTATA U MI	72

UVOD

U procesu pomirenja sukobljenih strana koristi se niz raznovrsnih mirovnih aktivnosti među kojima je prvi korak Projekt slušanja. U priručniku za organizatore stoji da je Projekt slušanja oruđe, pa ga se, na vrlo zgodan način, uspoređuje s čekićem koji se, među ostalim, koristi za izgradnju kuće. Sama ta alatka nije dovoljna. Za gradnju kuće potrebno je puno toga, kao na pr. projekt, materijal, zidari, tesari i drugi stručnjaci koji će koristiti čekić, kao oruđe u izgradnji kuće. Kako samo oruđe nije dovoljno da se nešto izgradi, tako ni Projekt slušanja nije sam za sebe dovoljan "da bi se utjecalo na okolnosti i politiku koje ljudi žele promijeniti u svom susjedstvu i zajednici. Bilo je primjera u prošlosti kada su ljudi koji to nisu razumjeli činili nešto zašto su mislili da je PS. Skupili su se, razvili upitnik i tada su išli od vrata do vrata, razgovarali s ljudima i pitali ih što bi se moglo učiniti za rješavanje problema ...". "Ali ništa se nije dogodilo nakon intervjuja. Nije bilo nikakve konkretne aktivnosti kojom bi se pokrenulo pitanje o kojem su raspravljali. Ljudi uključeni u organizaciju projekta i zajednice kao cjeline su u takvim situacijama bili duboko razočarani. Da bi PS bio djelotvorno oruđe (kao i čekić) mora se koristiti u određenom kontekstu - kao dio sveobuhvatnih nastojanja organiziranja. Neki od elemenata takvih sveobuhvatnih nastojanja uključuju: - prisustvo snažne, ujedinjene građanske inicijative (kao što su npr. građanske udruge temeljene na razini zajednice, udruga građana ili vijeće građana), - aktivno sudjelovanje osoba koje podržavaju zajednicu (partneri i stručne osobe koje se, iako ne žive u susjedstvu gdje se odvija organiziranje zajednice, predano zalažu za dobrobit tog susjedstva i ljudi koji tu žive. Bez tih elemenata, PS ne bi mogao biti ništa više od ispraznog upitnika...". Što je Projekt slušanja? Da bi odgovorili na to pitanje i dalje ćemo citirati Priručnik za organizatore. " Projekt slušanja je oruđe za organiziranje zajednice koje koriste građanske grupe (često radeći u koaliciji sa svojim suradnicima), a koje, kada se koristi kao dio sveobuhvatnog nastojanja na organiziranju, može pomoći ostvarivanju sljedećeg:

- Potaknuti sudjelovanje i vodstvo lokalnog stanovništva u projektima zajednice
- Kada predmeti rasprave i ideje podijele zajednicu na grupe sa suprotnim mišljenjem, PS može pomoći u izgradnji mostova i otvaranju komunikacije koja je bila prekinuta.
- Uklanjanje stereotipa i dezinformacija koje mogu dijeliti i otuđivati ljude jedne od drugih.
- Pomoć u razvoju partnerstva i odnosa koji će unaprijediti ujedinjena nastojanja u aktivnostima zajednice.
- Prepoznavanje snaga i prednosti pojedinaca, organizacija /udruga i lokalnih institucija koje djeluju u susjedstvu tako da mogu biti mobilizirani za aktivnosti zajednice i nastojanja razvoja zajednice.
- Prepoznavanje problema koji brinu građane i za koje građani vjeruju da stavljaju u pitanje dobrobit zajednice.
- Otkrivanje mogućih strategija za rad na tim problemima kroz mudrost, kreativnost i iskustvo osoba najpogodnijih za razvoj tih strategija - osoba iz susjedstva.
- Pomoć u razvoju sposobnosti, vještine i vođenja i promocije građanske inicijative ili organizacije bazirane na razini zajednice.
- Širiti informacije o spornim pitanjima zajednice ili o radu organizacija baziranih na razini zajednice i o tome kako organizacija može oblikovati svoje aktivnosti i usluge da bi bolje služile ljudima u tom području".

Projekt slušanja, kojeg kasnije nazivamo Program slušanja, prvi je korak direktnog rada u zajednicama. Na temelju njegovih rezultata, što znači na temelju potreba, interesa i

moćnosti lokalne zajednice, pokreću se programi koji su prilagođeni za svaku zajednicu. To su npr. aktivnosti za izgradnju zajednice, edukaciju odraslih i psihosocijalni razvoj, osnaživanje ljudi iz mjesta za rješavanje problema, organizacije malih zajedničkih projekata solidarnosti, grupe samopodrške za žene i mlade, organiziranje ekumenskih dijaloga i educiranje za izbore. Takve aktivnosti, naravno, ne poznaju etničke granice. Osnovni princip Projekta slušanja, karakterizira aktivno nenasilje, pokušaj suočavanja s ljudima i problemima u duhu istine. To je osnova vrlo jednostavnog akcijsko-istraživačkog pristupa u izgradnji mira i zajednice. Projekt slušanja pokazao se kao djelotvorna metoda za otvaranje komunikacije, ublažavanja napetosti i pružanja podrške ljudima za suradnju na zajedničkim potrebama. On ne bi imao, kao što je spomenuto, nikakvog efekta, ako se ne bi poduzele određene konkretne aktivnosti, koje prirodno iz njega proizlaze i na njega se nadovezuju. Tako Centar za mir, nenasilje i zaštitu ljudskih prava Osijek, primjenjujući Projekt slušanja u pojedinim mjestima, odnosno zajednicama, istovremeno organizira niz aktivnosti koje su usmjerene na izgradnju zajednice, kao što su npr. zajedničke akcije čišćenja i uređenja okoliša, reaktiviranje sportskih klubova i rekreativnih udruga, formiranje grupa podrške za žene i mlade, organiziranje Dani kulture i mira, zatim organiziranje međureligijskih okruglih stolova i ekumenskih molitvi za mir, suradnja sa školama na edukaciji za mir i pronalaženje volontera koji se uključuju u provođenje mirovnih aktivnosti. Osnovni princip je, da se sve takve konkretne mirovne aktivnosti zasnivaju na međunacionalnoj osnovi, što znači da se pojedinci sukobljenih strana međusobno sastaju i tako zajednički sudjeluju u navedenim aktivnostima. Jedino takvim sveobuhvatnim i sinkroniziranim konkretnim mirovnim aktivnostima, Projekt slušanja postaje djelotvoran u uspostavljanju mira i nenasilja.

PROBLEM I HIPOTEZE

PROBLEM

U cilju uspostavljanja mira i nenasilja, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, formirao je timove mirovnih radnika i izvršio njihovu edukaciju za provođenje Programa slušanja. Osnovu te metode čini set pitanja, koji omogućuje onima koje se sluša, tj. pripadnicima zajednice da ispolje svoje probleme, poteškoće, brige, strahove, srdžbu, mržnju, tugu i predrasude prema drugoj naciji. Osim što ih se pitanjima potiče da govore o sebi, kako bi ih se pažljivo slušalo i omogućilo im da "odliju" svoja negativna čuvstva i formiraju neke druge stavove, oni se istovremeno i stimuliraju da se osobno uključe u nekoj mirovnoj aktivnosti. I prvi i drugi čimbenici tog procesa, tj. mirovni radnici i pripadnici zajednice, mogu imati iste probleme, poteškoće, negativna čuvstva i predrasude.

Problemi istraživanja mogu se postaviti u obliku pitanja:

1. Da li se provođenjem Programa slušanja, tj. slušajući druge, osnažuju i sami mirovni radnici, za još aktivnije sudjelovanje u mirovnom procesu?
2. Da li se sudionici Programa slušanja, tj. pripadnici zajednice osnažuju za sudjelovanje u nekoj mirovnoj aktivnosti?

HIPOTEZE

Problem istraživanja, kao što je navedeno, najčešće se postavlja u obliku pitanja. Hipoteza je preliminarni odgovor na tako postavljeno pitanje, koja se može izraziti u afirmativnom ili negativnom obliku. Naše afirmativne hipoteze su slijedeće:

1. Program slušanja osnažuje one koji ga provode, koji slušaju, tj. mirovne radnike, što znači da umanjuje njihove predrasude i strahove, otvara komunikaciju i podiže motivaciju za mirovni rad u zajednici.
2. Program slušanja osnažuje one koje se sluša, tj. pripadnike zajednice, što znači da umanjuje njihove predrasude i strahove, otvara komunikaciju i podiže motivaciju za mirovni rad u zajednici.

VARIJABLE

NEZAVISNA VARIJABLA

Pod nezavisnom varijablom podrazumijevamo pojavu koja se namjerno izaziva i koja se varira, da bi se pratile promjene do kojih dolazi u nekim drugim pojavama. Program slušanja, kao postupak, odnosno metoda, uvodi se u situaciju i varira, što znači da je to nezavisna varijabla. Osim teorijske definicije, nezavisnu varijablu moramo i operacionalno definirati, što znači da se ona mora odrediti u empirijski provjerljivim indikatorima. Pod nezavisnom varijablom, u tom smislu, podrazumijevamo specifično provođenje intervjua na unaprijed pripremljenom setu pitanja, koja se odnose na predrasude, strahove, komunikaciju i motiviranost za sudjelovanje u mirovnim aktivnostima. Specifičnost metode sastoji se u tome da je akcent stavljen na slušanje. Pitanja iz seta su stimuli koji potiču pripadnike zajednice da se otvore i da što više govore. U takvoj verbalizaciji svojih poteškoća, problema, predrasuda, strahova, tuge i mržnje, pažljivim slušanjem omogućuje se pojedincu da abregira potisnuta negativna čuvstva i tako doživi katarzu, odnosno emocionalno pražnjenje, proširujući prostor za veći stupanj racionalnog reagiranja.

ZAVISNA VARIJABLA

Teorijski definirana, zavisna varijabla je pojava koja se mijenja pod utjecajem promjena u nezavisnoj varijabli. I nju treba operacionalno definirati, što znači da se mora definirati u empirijski provjerljivim indikatorima. Naše zavisne varijable su:

- predrasude prema drugoj naciji
- strahovi od druge nacije
- stupanj komunikacije s drugom nacijom
- motivacija za sudjelovanje u mirovnoj aktivnosti

Pod predrasudama prema drugoj naciji, operacionalno definirano, podrazumijevamo postignute negativne rezultate na instrumentu E, odnosno K, koji se na njih odnose. Na isti način operacionalno možemo definirati i druge zavisne varijable. Tako pod zavisnom varijablom strahovi od druge nacije, podrazumijevamo postignute negativne odgovore na instrumentu E, odnosno K, koji se na njih odnose. Zavisna varijabla: stupanj komunikacije

prema drugoj naciji operacionalno znači postignuti rezultat na E instrumentu, odnosno K, koji se odnosi na komunikaciju. I na kraju, zavisna varijabla: motivacija za sudjelovanje u mirovnoj aktivnosti operacionalno znači da su to postignuti rezultati na pitanjima u instrumentu E, odnosno K, koja se na to odnose. Pojediniosti o pitanjima koje se odnose na pojedine zavisne varijable mogu se vidjeti u PRILOZI, pod naslovom Analiza upitnika.

INSTRUMENTI

Za prikupljanje podataka, koji će poslužiti za provjeravanje postavljenih hipoteza, konstruirali smo slijedeće instrumente: E1, E2, E3 i K. To su Upitnici, kombinirani s ljestvicama procjene, na kojima se ispitanici sami procjenjuju. Iz praktičnih razloga navedene instrumente nazvali smo Upitnici. Po završenom konstruiranju, upitnici su provjereni na malom broju ispitanika i to prema Općem planu za provjeravanje upitnika i Operativnom planu za provjeravanje upitnika koje provodi netko iz Centra, kao i prema Operativnom planu za provjeravanje upitnika koje provode mirovni radnici (vidjeti: PRILOZI).

E1 je upitnik namijenjen je mirovnim radnicima, tj. onima koji provode Program slušanja.

E2 je upitnik namijenjen je pripadnicima zajednice koji su prošli Program slušanja, pa su se aktivirali u mirovnom procesu kao volonteri, bilo da su i sami nastavili provoditi Program slušanja ili su se aktivirali u nekoj drugoj mirovnoj aktivnosti.

E3 je upitnik namijenjen je pripadnicima zajednice koji su prošli Program slušanja ali se nisu uključili u mirovni proces.

K je upitnik namijenjen kontrolnoj grupi, tj. ispitanicima koji su iz nekog mjesta u kojima se nije primjenjivao Program slušanja.

Sva četiri instrumenta su identična, osim nekih specifičnosti koje se pojavljuju u uputi za ispitanike. (Radi štednje, prijazan je smo jedan Upitnik. Vidjeti: PRILOZI: Upitnik E1).

ISPITANICI

Ispitivanje je provedeno u tri eksperimentalne grupe E1, E2 i E3 i u kontrolnoj grupi K. Eksperimentalnu grupu E1 čine mirovni radnici, koji su provodili Program slušanja. Ukupno ih je bilo 19. Podaci su u toj grupi prikupljeni instrumentom E1.

Eksperimentalnu grupu E2 čine ispitanici, volonteri koji su prošli Program slušanja, pa su se zatim aktivirali u mirovnom procesu, bilo da su i sami nastavili provoditi Program slušanja ili su se aktivirali u nekoj drugoj mirovnoj aktivnosti. Ukupno ih ima 48. U toj grupi, ustvari, razlikujemo dvije podgrupe. Prvu čine oni koji su se uključili u mirovni proces tako da su i sami nastavili provoditi Program slušanja. To je podgrupa Ps. Drugu podgrupu čine ispitanici koji se poslije Programa slušanja uključili u neku drugu mirovnu aktivnost. To je podgrupa Da. U obadvije podgrupe, odnosno za eksperimentalnoj grupi E2, kao cjelini, podaci su prikupljeni Upitnikom E2.

Treću eksperimentalnu grupu E3 čine ispitanici koji su prošli Program slušanja, ali se nisu uključili u niti jednu mirovnu aktivnost. Ukupno ih ima 34. Podaci u E3 grupi prikupljeni su instrumentom E3.

Kontrolnu grupu K čine ispitanici koji stanuju u mjestima u kojima se Centar za mir nije pojavio sa svojim mirovnim aktivnostima, pa tako niti sa Programom slušanja. Takvih ispitanika bilo je 48. Podaci za tu grupu prikupljeni su Upitnikom K.

POSTUPAK

Za prikupljanje podataka razradili smo slijedeće: Opći plan za prikupljanje podataka, Operativni plan za prikupljanje podataka koje provodi netko iz Centra i Operativni plan za prikupljanje podataka koje provode mirovni radnici. (Vidjeti: PRILOZI , Opći plan za prikupljanje podataka, Operativni plan za prikupljanje podataka koje provodi netko iz Centra, Operativni plan za prikupljanje podataka koje provode mirovni radnici). U tim planovima, kao što se može vidjeti, u potpunosti je razrađen postupak za prikupljanje podataka, što znači da je sve predviđeno i planirano, počev od umnožavanja Upitnika E1, E2, E3 i K, načina primjene, korištenja kontakt upute, popunjavanja upitnika, pa sve do prikupljanja popunjenih upitnika i njihove dostave u Centar za mir. Podaci su prikupljeni u Staroj Gradišci, Belom Manastiru, Vukovaru, Slav. Brodu, Tenji i Dalju, u vremenu od 15. 7. do 15. 8. 2000. godine.

REZULTATI I INTERPRETACIJA

Probleme istraživanja postavili smo, kao što je već već spomenuto, u obliku pitanja: 1.) Da li se provođenjem Programa slušanja (PS), tj. slušajući druge, osnažuju i sami mirovni radnici za još aktivnije sudjelovanje u mirovnom procesu? i 2.) Da li se učesnici Programa slušanja, tj. pripadnici zajednice osnažuju za sudjelovanje u nekoj mirovnoj aktivnosti? Kao preliminarne odgovore na tako postavljene probleme, postavili smo slijedeće afirmativne hipoteze: 1.) Program slušanja osnažuje one koji ga provode, koji slušaju tj. mirovne radnike, što znači da umanjuje njihove predrasude i strahove, otvara komunikaciju i podiže motivaciju za mirovni rad u zajednici i 2.) Program slušanja osnažuje one koje se sluša tj. pripadnike zajednice, što znači da umanjuje njihove predrasude i strahove, otvara komunikaciju i podiže motivaciju za mirovni rad u zajednici. Podsjetimo se, dalje, da smo podatke prikupili u tri eksperimentalne grupe: E1, E2 i E3 i kontrolnoj grupi K. Eksperimentalnu grupu E1 čine mirovni radnici. To su ispitanici koji su prošli edukaciju za Program slušanja i koji PS profesionalno provode. Drugu eksperimentalnu grupu E2 čine ispitanici koji su bili podvrgnuti Programu slušanja, da bi se zatim aktivirali u mirovnom procesu kao volonteri. Neki od njih su i sami nastavili provoditi Program slušanja, dok su se dugi angažirali u nekim drugim mirovnim aktivnostima, kao što su na pr. humanitarne grupe i dr. Treću eksperimentalnu grupu E3 čine ispitanici koji su isto bili podvrgnuti Programu slušanja ali se poslije toga nisu nigdje uključili. I na koncu, kontrolnu grupu K čine ispitanici iz onih mjesta u kojima se nije provodio Program slušanja. Prije nego što prijedemo na dobivene rezultate, moramo se još podsjetiti da smo prikupljali podatke koji se odnose na predrasude prema drugoj naciji, strah, razinu komunikacije, kao i unutrašnju i vanjsku motivaciju za sudjelovanje u mirovnoj aktivnosti. Spomenuti podaci prikupljeni su za početak i za kraj primjene Programa slušanja.

PREDRASUDE PREMA DRUGOJ NACIJI

Pod predrasudama, kao što se zna, podrazumijevamo stavove i mišljenja o nekim idejama, ljudima ili grupama. To su najčešće negativno emocionalno nabijeni stavovi, formirani mimo objektivnih podataka. Isto se tako zna, da su ti socijalni stereotipi vrlo tvrdokorni u odnosu na promjene. Tako se prema nekoj naciji može formirati puno raznovrsnih predrasuda. Neke su pozitivne, kao npr. da su pripadnici neke nacije pouzdani, vrijedni, tolerantni, miroljubivi itd., dok su druge negativne, kao na pr. da su pripadnici neke nacije nepovjerljivi, podmukli, agresivni itd. Kada je riječ o predrasudama prema nekoj naciji najčešće se misli upravo na tu drugu vrstu, tj. na takve predrasude koje su negativno emocionalno obojene. Kada govorimo o predrasudama prema drugoj naciji i mi mislimo upravo na takve negativno emocionalno nabijene stavove. Potpuno je jasno da je jako važno da ih pojedinci nemaju. Gdje postoje predrasude tu nema suradnje, zajedništva niti integracije, a kao posljedica svega toga postoji podjela, razjedinjenost, nazadovanje i zaostalost.

SVI PRIPADNICI DRUGE NACIJE SU NEPOVJERLJIVI

Tablica: 1

	a		b		c		Svega	Hi	Raz.zn.
	Tako je	%	Nije tako	%	Bez stava	%			
E1									
Poč.	3	16	15	79	1	-	19	18,20	1%
Kraj	-	-	19	100	-	-	19	38,20	1%
E2									
Poč.	12	25	22	46	14	29	48	3,50	NZ
Kraj	3	6	36	75	9	19	48	38,63	1%
E3									
Poč.	5	15	24	71	5	14	34	21,30	1%
Kraj	1	3	27	79	6	18	34	33,69	1%
K									
Poč.	11	23	24	50	13	27	48	6,13	NZ
Kraj	3	6	39	81	6	13	48	49,88	1%

U tablici 1 navedeni su rezultati za sve četiri grupe i to za početak i kraj primjene Programa slušanja. Kao što se vidi, predrasudu da su pripadnici druge nacije nepovjerljivi, u grupi mirovnih radnika imalo je na početku primjene PS 16% ispitanika, dok se na kraju primjene PS, odnosno sada, taj postotak sveo na nulu. Drugim riječima to znači da ni onih nekoliko mirovnih radnika nemaju više takvu predrasudu. Dalje se vidi da postoji statistički značajna razlika između opaženih i očekivanih frekvencija, zasnovanih na slučajnoj raspodjeli. Hi kvadrat je signifikantan i na početku i na kraju primjene PS. Zanimljiviji su rezultati u grupi E2. Iako je najveći broj ispitanika koji nemaju takvu predrasudu (46%), veliki je broj onih koji su bez stava (29%), kao i onih koji se slažu s takvom tvrdnjom (25%). Takva distribucija opaženih frekvencija statistički značajno se ne razlikuje od očekivanih frekvencija. Hi kvadrat nije statistički značajan (NZ). Dalje se može primijetiti da se na kraju PS-a broj onih koji

imaju takvu predrasudu, kao i broj onih bez stava smanjuje, dok se broj onih nemaju takvu predrasudu prema drugoj naciji povećava. Razlika je statistički značajna. Tendencija, da je najveći broj ispitanika koji nemaju takvu predrasudu, a manji broj onih koji je imaju i još manji broj onih koji su bez stava, nastavlja se i u E3 grupi. I u ovoj grupi ispitanika, kao u grupama E1 i E2, na kraju primjene PS-a, smanjuje se broj ispitanika s tavom predrasudom, kao i onih koji su bez stava, da bi se povećao broj onih koji nemaju takvu predrasudu. Na početku i na kraju Hi kvadrat je statistički značajan. Budući da je u sve tri grupe, koje su bile angažirane u Programu slušanja, došlo do pozitivnih pomaka na kraju, moglo bi se zaključiti da je do porasta došlo zbog utjecaja PS. Posebno je zanimljivo da se ista tendencija nastavlja i u K grupi. To su oni koji nisu bili podvrgnuti Programu slušanja. Dobro je da je tako. Postavlja se, međutim, pitanje kako to da se nastavljaju pozitivni pomaci i u kontrolnoj grupi (K) u kojoj nije bio primijenjen Program slušanja? Odgovor bi mogao biti da se to poboljšanje može pripisati promjeni situacije na globalnom društveno političkom planu. Ako bi to bilo tako, što vjerujemo da je, onda se postavlja novo pitanje, a to je, može li se taj uzrok pripisati pozitivnim pomacima i u eksperimentalnim grupama. Mislimo da je i to točno, ali ne jedino, kao što je to u K grupi. Rezime bi mogao biti da PS, kao i sve druge mirovne aktivnosti i globalna situacija pozitivno djeluju na smanjenje ove predrasude.

SVI PRIPADNICI DRUGE NACIJE SU PODMUKLI

Tablica: 2

	a		b		c		Svega	Hi	Raz.zn.
	Tako je	%	Nije tako	%	Bez stava	%			
E1									
Poč.	-	-	17	89	2	11	19	27,41	1%
Kraj	-	-	19	100	-	-	19	38,20	1%
E2									
Poč.	9	19	22	46	17	35	48	5,38	
Kraj	4	8	35	73	9	19	48	34,63	1%
E3									
Poč.	6	18	25	73	3	9	34	25,19	1%
Kraj	2	6	28	82	4	12	34	37,05	1%
K									
Poč.	11	23	25	52	12	25	48	7,63	5%
Kraj	2	4	37	77	9	19	48	42,88	1%

Kada je riječ o ovoj predrasudi, tj. negativnom stavu prema drugoj naciji, da su svi pripadnici te nacije podmukli, iz tablice 2 se vidi da među ispitanicima E1 grupe, tj. mirovnih radnika, nema niti jednog pojedinca s takvom predrasudom. To je dobro. Ne bi bilo ni normalno da oni koji rade u mirovnom procesu i to kao profesionalci imaju predrasude prema drugoj naciji u odnosu na onu kojoj sami pripadaju. U E2 grupi ispitanika, tj. onih koji su prošli Program slušanja i zatim se kao volonteri aktivirali u mirovnom procesu, na početku je bilo 19 % ispitanika s takvom predrasudom. Najviše je onih koji se ne slažu s takvom tvrdnjom (46%), tj. onih koji nemaju takvu predrasudu, dok je relativno veliki broj onih koji o tom pitanju nemaju izdiferenciran stav (35%). Hi kvadrat nije statistički značajan (NZ), što znači da se opažene frekvencije, navedene u tablici, statistički značajno ne razlikuju od očekivanih frekvencija. U E3 grupi ispitanika, tj. onih koji su prošli PS ali se nisu aktivirali u mirovnom procesu ima relativno veliki broj pojedinaca (18%) s takvom predrasudom. Tako je bilo na početku primjene PS. Dalje se može zapaziti da je najviše bilo ispitanika koji nisu imali takvu predrasudu (73%). Upravo to čini da je Hi kvadrat statistički značajan na razini 1%. Za sve tri eksperimentalne grupe je karakteristično da na kraju primjene PS rezultati postaju pozitivniji, a to znači da se smanjuje broj onih s takvom predrasudom, kao i onih bez stava, da bi se povećao broj onih koji ne prihvaćaju takvu tvrdnju. I ovaj napredak u sve tri grupe mogli bi pripisati utjecaju PS. Pogledamo li sada kontrolnu grupu (K) tj. one ispitanike koji nisu bili podvrgnuti Programu slušanja, u tablici 2 vidimo da je i kod njih na početku relativno veliki broj onih koji imaju takvu predrasudu prema drugoj naciji (23%) i gotovo jednak broj ispitanika bez stava (25%). Dobro je da je i ovdje najviše ispitanika bez takve predrasude (52%). I kod njih se nastavlja ista tendencija pozitivnog pomaka na kraju. To znači da su se promijenili njihovi stavovi. Prije godinu dana, što je za njih bila referentna točka, bili su negativniji u odnosu na sadašnje stanje koje je pozitivnije. I eksplanacija bi mogla ostati ista.

SVI PRIPADNICI DRUGE NACIJE SU AGRESIVNI

Tablica: 3

	a		b		c		Svega	Hi	Raz.zn.
	Tako je	%	Nije tako	%	Bez stava	%			
E1									
Poč.	-	-	18	95	1	5	19	32,49	1%
Kraj	-	-	19	100	-	-			1%
E2									
Poč.	7	15	24	50	17	35	48	9,13	5%
Kraj	4	8	38	79	6	13	48	45,50	1%
E3									
Poč.	3	9	25	73	6	18	34	25,19	1%
Kraj	1	3	27	79	6	18	34	33,69	1%
K									
Poč.	11	23	28	58	9	19	48	13,63	1%
Kraj	2	4	39	81	7	15	48	50,38	1%

Dalje nas zanima predrasuda da su pripadnici druge nacije agresivni. U sve tri eksperimentalne grupe, osim nezavisne varijable, tj. primjene PS, djelovale su i parazitske varijable. To su one varijable koji vrše utjecaj na zavisnu varijablu a ne drže se pod kontrolom. Kontrolna grupa razlikuje se od prve tri po tome što na nju djeluju samo parazitske varijable. U tablici 3 može se vidjeti, što je vrlo pozitivno, da je u E1 grupi na početku bio samo jedan ispitanik bez stava, dok su svi ostali bili bez takve predrasude. Na kraju su svi ispitanici maksimalno pozitivni. U E2 grupi, a tako je isto i u E3 i K grupi relativno je manji ili veći broj onih koji imaju takvu predrasudu, kao i onih koji nemaju izdiferenciran stav. Najviše je onih koji ne podržavaju takvu tvrdnju. To znači da je najviše ispitanika koji nemaju takvu predrasudu. Na kraju primjene programa slušanja, odnosno sada, smanjuje se broj ispitanika s predrasudom, kao i broj onih bez stava, a povećava se broj ispitanika koji su eksplicitno bez takve predrasude. Kao što je bilo ranije, ni ovdje nismo u stanju precizno ustanoviti koliki je utjecaj PS, a koliki je doprinos globalne situacije. U svakom slučaju, model kojemu treba težiti je E1 grupa, tj. grupa mirovnih radnika, čiji su rezultati maksimalno pozitivni. To dalje znači da sve ono što Centar za mir, nenasilje i zaštitu ljudskih prava čini preko svojih mirovnih radnika, volontera i drugih pojedinaca angažiranih u mirovnom procesu, ima smisla i opravdanja. Takvi nalazi trebaju poslužiti kako dodatni motiv za svestrani i djelotvorni utjecaj na pripadnike zajednice u procesu uspostavljanja mira i nenasilja.

ZA SVE ŠTO SE JE DOGODILO KRIVI SU

Tablica: 4

	a	%	b	%	c	%	d	%	Svega	Hi	Raz.zn.
E1											
Poč.	-	-	3	16	15	79	1	5	19	30,80	1%
Kraj	-	-	3	16	15	79	1	5	19	30,80	1%
E2											
Poč.	13	27	6	13	19	40	10	20	48	7,50	NZ
Kraj	4	8	7	15	27	56	10	20	48	26,50	1%
E3											
Poč.	2	6	6	18	24	70	2	6	34	38,94	1%
Kraj	2	6	4	12	28	82	-	-	34	60,59	1%
K											
Poč.	5	10	9	19	22	46	12	25	48	13,17	1%
Kraj	3	6	8	17	27	56	10	21	48	27,17	1%

Legenda:

- a. Svi pripadnici druge nacije
- b. Samo pojedini pripadnici druge nacije
- c. Pripadnici jedne i druge nacije
- d. Bez stava

Iz tablice 4 vidi se da 3 ispitanika (16%) u grupi mirovnih radnika (E1) ima predrasudu da su za sve što se je dogodilo krivi samo pojedini pripadnici druge nacije. Zanimljivo je da oni i sada imaju takav negativan stav. Većina ispitanika ispravno smatra da su za sve što se je dogodilo krivi pojedinci jedne i druge nacije (79%). Razlika između opaženih i očekivanih frekvencija, koje bi mogle biti sve jednake, statistički je značajna na razini 1%. U eksperimentalnoj grupi volontera, koji su angažirani u mirovnom procesu (E2), u početku primjene Programa slušanja relativno je veliki broj ispitanika s izraženom takvom predrasudom. Spojimo li prve dvije kategorije (a + b), koje u osnovi znače isto, ali se razlikuju samo po intenzitetu, takvih ispitanika je 40%. Bez predrasude je 40%, a 20% bez izdiferenciranog stava. Iz takvih opaženih frekvencija naoko se već vidi da ne postoji statistički značajna razlika u odnosu na očekivane frekvencije, zasnovane na slučajnoj raspodjeli. To je upravo pokazao i Hi kvadrat koji nije statistički značajan (NZ). Na kraju primjene Programa slušanja dolazi do značajne promjene u opaženim frekvencijama, što znači da dolazi do bitne promjene u stavovima. Tako se primjećuje znatna redukcija u prvoj kategoriji (a) gdje dolazi do pada s 27% na 8%. To su oni ispitanici koji su imali i sada imaju "čvrstu" predrasudu da su za sve što se je dogodilo krivi svi pripadnici druge nacije. Iako je taj postotak smanjen na 8%, još uvijek je veliki i bit će veliki sve dok se potpuno ne eliminiira. Ako toj kategoriji ispitanika (a) opet dodamo drugu kategoriju ispitanika (b) dobit ćemo da ih je gotovo četvrtina (23%) s takvom predrasudom. Cijela ova grupa (E2), ustvari, proizvod je grupe mirovnih radnika (E1) koja je kod njih primijenila Program slušanja, animirala ih i motivirala za participaciju u mirovnom procesu. Tako se oni transformiraju iz objekta u subjekt, aktivni čimbenik koji radi na uspostavljanju mira, nenasilja i ostvarivanja ljudskih prava. Čim završi Program slušanja, odmah se, kao što je poznato, aktiviraju i drugi djelatnici

Centra za mir, organiziraju se različite humanitarne grupe, školske radionice, aktiviraju se vjerske zajednice i dr. Tako dolazi do suglasja pozitivnih djelovanja, kojima se mogu pripisati sve pozitivne promjene koje se pojavljuju. U grupi ispitanika koji su prošli Program slušanja, a nigdje se nisu angažirali (E3), u početku je u dvije kategorije (a + b) bilo 24 % onih koji su imati takvu predrasudu. To znači gotovo svaki četvrti. U kontrolnoj grupi (K), gdje se nije provodio Program slušanja, bilo je 29 % ispitanika s takvom predrasudom, što znači, gotovo svaki treći ispitanik. Napredak između stanja na početku i stanja na kraju, koji se pojavljuje u svim eksperimentalnim grupama, može se pripisati utjecaju provođenja Programa slušanja, ali ne samo njemu, nego i harmoničnom djelovanju svih pozitivnih čimbenika koje provodi Centar za mir, nenasilje i zaštitu ljudskih prava.

POMIRENJE I SUŽIVOT S DRUGOM NACIJOM SU

Tablica: 5

	a		b		c		Svega	Hi	Raz.zn.
	Nemogući	%	Mogući	%	Bez stava	%			
E1									
Poč.	-	-	19	100	-	-	19	38,20	1%
Kraj	-	-	19	100	-	-	19	38,20	1%
E2									
Poč.	10	21	27	56	11	23	48	11,38	1%
Kraj	4	8	38	79	6	13	48	45,50	1%
E3									
Poč.	8	24	25	73	1	3	34	26,96	1%
Kraj	2	6	31	91	1	3	34	51,39	1%
K									
Poč.	12	25	30	62	6	13	48	19,50	1%
Kraj	4	8	38	79	6	13	48	45,50	1%

Interesantno je pogledati kakve stavove imaju različite kategorije ispitanika u vezi s pomirenjem i suživotom s drugom nacijom. Iz tablice 5 se vidi da su svi mirovni radnici (E1) imali prije stav da su pomirenje i suživot s drugom nacijom mogući. Takav stav svi oni imaju i danas. Njihovo reagiranje potpuno je ispravno. Kakvi bi oni bili mirovni radnici kada bi reagirali suprotno? U takvom slušaju profesionalno bi radili nešto što bi bilo u suprotnosti s njihovim osnovnom zadaćom. U E2 grupi, tj. u grupi volontera u mirovnom procesu, koji provode Program slušanja ili su aktivirani u nekim drugim mirovnim aktivnostima, stanje u početku je znatno drukčije. Među njima bilo je 21% koji su imali takav negativan stav. Na kraju se stanje popravilo tako da se taj postotak spustio na 8%. Što to znači? Tako dobiveni pozitivni pomak u reduciranju predrasude mogli bi pripisati utjecaju Programa slušanja, kao i utjecaju drugih mirovnih aktivnosti koje provodi Centar za mir. I ovdje je, naravno, imala utjecaj i globalna situacija. To dalje znači, da pred mirovnim radnicima i Centrom za mir uopće, stoji daljnje svestrano angažiranje u provođenju onih mirovnih aktivnosti koje se sada provode uz otvaranje i nekih novih. Jedna od njih, ciljano bi se trebala odnositi na daljnje reduciranje negativnih stavova. Istaknuto mjesto zauzima međunacionalna participacija u raznovrsnim aktivnostima, počev od radnih, edukativnih, pa sve do sportskih i rekreativnih.

To je ono što se provodi i što treba i dalje provoditi. U preostale dvije grupe, E3 i K, tendencije su iste kao i u eksperimentalnoj grupi E2, što znači da je u početku bilo više pojedinaca s takvom predrasudom u odnosu na kraj, kada se taj broj smanjuje. Kako objasniti da se to, što se događa u eksperimentalnim grupama, u kojima se provodio Program slušanja, događa i u kontrolnoj grupi, u kojoj nije bilo primjene programa slušanja? Reduciranje predrasuda objasnili smo utjecajem opće društveno političke situacije i smatramo to razumnim objašnjenjem. Sve ono što se događa u društvenoj zajednici i što je pozitivno, prenosi se preko medija na pojedince, koji korigiraju svoje devijantne stavove. Globalna situacija djeluje i negativno. Kakav će se dominantni utjecaj vršiti na pojedince, uglavnom pozitivan ili uglavnom negativan, zavisi od toga što im se i u kojem obimu prezentira. Tako se mogu razlikovati dezintegrativni utjecaji od integrativnih. Prvi su, naravno, negativni, dok su drugi pozitivni. Demokracija je takva da i jedni i drugi imaju mogućnost i priliku da se ispolje i vrše svoj, bilo negativan ili pozitivan, utjecaj. Globalna situacija, prema tome, utječe na sve, i one koji provode Program slušanja, na one koji slušaju, kao i na one koji nisu podvrgnuti tom Programu. Iz toga se može zaključiti da takva situacija može sinkronizirano pomagati mirovnim radnicima u njihovim naporima u uspostavljanju mira i nenasilja, a može im i otežavati i poništavati dobar dio onoga do čega se mukotrпно dolazi, kao što je uspostavljanje međunacionalnog povjerenja i međusobne participacije.

STRAH OD PRIPADNIKA DRUGE NACIJE

Strah je, kao što se zna, negativno čuvstvo, koje se pojavljuje kada se nađemo u opasnoj situaciji. Karakteriziraju ga fiziološke promjene, promjene u pokretima i karakterističan doživljaj neugode. Situacija može biti realno opasna, a može biti samo tako percipirana. I u prvom i u drugom slučaju, čuvstvo sa svim svojim manifestacijama je isto. Tako može postojati strah kod mirovnih radnika i svih onih koji su uključeni u mirovnim aktivnostima da će ih oni kod kojih se dolazi napasti ili da će ih napasti netko od susjeda ili netko iz mjesta u kojem stanuju. Takav strah mogu osjećati i svi drugi koji nisu uključeni u mirovni proces. Posebna vrsta straha je tjeskoba ili anksioznost. To je neodređeni strah, napetost, neugodan osjećaj, kao da će nas nešto ugroziti, ili da će nam se nešto neugodno dogoditi. Prva vrsta straha, tj. strah od realne opasnosti je na razini svijesti, što znači da znamo tko je to koga se bojimo ili što je to čega se bojimo, dok je tjeskoba uglavnom nesvjesne prirode. I jedna i druga vrsta straha utječu na naše ponašanje. Što to znači u mirovnom radu? Ako postoji strah od pripadnika druge nacije, kao npr. da se Srbi boje Hrvata, a Hrvati Srba, ili u okviru iste nacije, kao npr. da se oni koji su ostali boje povratnika, a povratnici onih koji su ostali, to bi, osim predrasuda, bila velika kočnica u uspostavljanju mira, nenasilja i poštovanja ljudskih prava. Razumljivo je da se teško može uspostavljati povjerenje s nekim koga se bojimo. To je sasvim jasno. Pojedinci koji imaju jaku tjeskobu u svim svojim poduhvatima, pa tako vjerojatno i na planu uspostavljanja pomirenja, suradnje i suživota s drugom nacijom, uglavnom poduzimaju ekstremne rizike, koji ne povećavaju njihovu ionako jaku tjeskobu. Dalje to znači da im je razina aspiracije niska, što je ispod njihovih mogućnosti, ili je ekstremno visoka, što je daleko iznad onoga što oni mogu postići.

STRAH DA ĆE GA NETKO OD ONIH KOJIMA DOLAZI ILI OD SUSJEDA NAPASTI

Tablica: 6

	a		b		c		Svega	Hi	Raz.zn.
	Ništa ne osj.	%	Ne boji se	%	Boji se	%			
E1									
Poč.	-	-	14	74	5	26	19	15,98	1%
Kraj	1	5	17	90	1	5	19	27,09	1%
E2									
Poč.	11	25	20	42	17	35	48	2,63	NZ
Kraj	7	13	39	81	2	4	48	50,38	1%
E3									
Poč.	1	3	26	76	7	21	34	30,15	1%
Kraj	1	3	32	94	1	3	34	56,70	1%
K									
Poč.	5	10	26	54	17	36	48	13,88	1%
Kraj	5	10	41	86	2	4	48	58,88	1%

Pogledajmo sada tablicu 6, pa ćemo vidjeti koliko je pojedinaca u pojedinim eksperimentalnim grupama (E1, E2 i E3) i koliko je takvih pojedinaca u kontrolnoj grupi (K), koji su se bojali da će ih netko od onih kojima dolaze, odnosno netko od susjeda napasti. U grupi mirovnih radnika (E1), na početku ih je bilo 26%, a to znači da se svaki četvrti bojao da će ga netko od onih kojima dolaze napasti. Budući da je broj ispitanika u ovoj grupi ispod dopuštene granice, koja se respektira kao konvencija u znanstveno istraživačkom radu, rezultate smo ipak izrazili u postocima, kako bi ih mogli komparirati s rezultatima u drugim grupama. Na kraju, tj. sada, u ovoj grupi još uvijek postoji jedan ispitanik koji ima takav strah. U E2 grupi, tj. u grupi volontera koji su uključeni u mirovnim aktivnostima, na početku je bilo 35% onih koji su se bojali, da bi se taj postotak na kraju spustio na 4%. Vrlo slična situacija je u u E3 grupi ispitanika. To su oni, kao što znamo, koji su bili podvrgnuti Programu slušanja, ali se nisu uključili u niti jednoj od mirovnih aktivnosti. U početku je ih je bilo 21%, a na kraju, tj. sada 3%. I ovdje, kao i prije, nastavlja se ista tendencija i u kontrolnoj grupi (K). Prije godinu dana postotak onih koji su se bojali da će ih napasti neki od susjeda bio čak 36%. Na kraju je da došlo do redukcije straha na 4%. U svim eksperimentalnim grupama, pa tako i u kontrolnoj grupi, najviše je onih koji nemaju takav strah i to je, naravno ohrabrujuće i pozitivno.

STRAH DA ĆE GA NETKO IZ MJESTA NAPASTI

Tablica: 7

	a		b		c		Svega	Hi	Raz.zn.
	Ništa ne osj.	%	Ne boji se	%	Boji se	%			
E1									
Poč.	1	5	13	69	5	26	19	11,85	1%
Kraj	-	-	19	100	-	-	19	38,20	1%
E2									
Poč.	10	21	27	56	11	23	48	11,38	1%
Kraj	8	17	39	81	1	2	48	51,13	1%
E3									
Poč.	3	9	22	64	9	27	34	16,70	1%
Kraj	1	3	32	94	1	3	34	56,70	1%
K									
Poč.	4	8	30	63	14	29	48	21,50	1%
Kraj	5	10	39	82	4	8	48	49,63	1%

Druga realna opasnost mogla bi proizlaziti iz samog mjesta. Pogledajmo zato dobivene rezultate u tablici 7. U grupi mirovnih radnika (E1), kao što se iz tablice 7 vidi, na početku je bilo 26% onih koji su imali takav strah. Na kraju se taj strah potpuno izgubio. U grupama E2 (23% na 2%), E3 (27% na 3%) i K (29% na 8%) tendencija reduciranja straha se nastavlja. U svim grupama najviše je onih koji se na početku nisu bojali, kao i onih koji se niti sada ne boje. Iz tablice se dalje vidi da se takva distribucija opaženih frekvencija statistički značajno razlikuje od očekivanih frekvencija. Svi hi kvadrati statistički su značajni na razini 1%. Svođenjem straha na minimum uspostavlja se pogodna osnova za još uspješniji nastavak rada mirovnih radnika i volontera, kao i svih djelatnika Centra za mir, u provedbi mirovnih aktivnosti, što bi trebalo rezultirati u potpunom eliminaciji bilo kakvog straha.

JAKI OSJEĆAJ TJESKOBNE DA ĆE MU SE NEŠTO NEUGODNO DOGODITI

Tablica: 8

	a		b		c		Svega	Hi	Raz.zn.
	Ništa ne osj.	%	Nema tj.	%	Ima tj.	%			
E1									
Poč.	3	16	15	79	1	5	19	18,20	1%
Kraj	8	42	11	58	-	-	19	10,27	1%
E2									
Poč.	9	19	25	52	14	29	48	8,38	5%
Kraj	17	36	27	56	4	8	48	16,63	1%
E3									
Poč.	3	9	22	64	9	27	34	16,70	1%
Kraj	7	21	25	73	2	6	34	25,90	1%
K									
Poč.	12	25	22	46	14	29	48	3,50	NZ
Kraj	17	36	29	60	2	4	48	22,88	1%

Ako je tjeskoba ili anksioznost, kao posebna vrsta neodređenog straha jaka, ona značajno može utjecati na ponašanje pojedinca. Osim postavljanja ciljeva, koje pod socijalnim pritiskom mora izabrati, a koji su ispod ili iznad njegovih mogućnosti, pojedinac izbjegava kompetitivne situacije u kojima bi njegova sposobnost ili vještina mogla biti procijenjena u odnosu na neki standard ili sposobnosti, odnosno vještine drugih. Ako takav anksiozni pojedinac nije okružen socijalnim pritiskom, on neće poduzeti aktivnost koja zahtijeva vještinu gdje postoji neka neodređenost u ishodu. Drugim riječima to znači da anksiozni ili plašljivi pojedinac neće se sam aktivirati u mirovnoj aktivnosti, ukoliko ga netko ne animira i ohrabri da on to može i da će to sasvim uspješno obavljati. Iz tablice 8 se vidi da u grupi mirovnih radnika (E1) nema anksioznih pojedinaca. U grupu volontera (E2) na početku ih je bilo 29 %, da bi se na kraju postotak smanjio na 8%. U trećoj eksperimentalnoj grupi (E3) na početku je bilo 27% anksioznih pojedinaca, a na kraju primjene Programa slušanja taj postotak iznosi 6%. U kontrolnoj grupi (K) anksioznost je reducirana sa 29% na 4%. U svim grupama najveći je broj onih koji nisu anksiozni.

KOMUNIKACIJA S DRUGOM NACIJOM

U mirovnom procesu izuzetno je važno saznati kakva je komunikacija između pojedinaca jedne i druge nacije. Kad govorimo o drugoj naciji, onda, što je potpuno jasno, mislimo da su srbi druga nacija za hrvate i da su hrvati druga nacija za srbe. Postoje, naravno, i druge nacije, ali one su manje više u ovom istraživanju periferne, pa ih niti ne spominjemo. Postoji, kao što je poznato, više različitih oblika međusobne komunikacije. Tako oni, koji su jedni za druge, druga nacija, mogu namjerno ne komunicirati, ili mogu komunicirati na najnižoj razini, tako da se samo u mimoilaženju pozdravljaju. Viša razina komunikacije je kada pripadnici jedne i druge nacije međusobno razgovaraju. Još viša razina je kada pripadnici jedne i druge nacije participiraju u nekoj aktivnosti. I najviša razina komunikacije je kada pripadnici

suprotstavljenih nacija sudjeluju u više različitih aktivnosti. U svakom slučaju, viša razina komunikacije sadrži u sebi nižu razinu. To znači da, npr., oni koji su na razini razgovora, međusobno se i pozdravljaju, ili oni koji sudjeluju u jednoj od zajedničkih aktivnosti, osim participacije u toj aktivnosti, međusobno se pozdravljaju i razgovaraju. Vrhunska težnja mirovnih napora treba biti takva da se pripadnici jedne i druge nacije dovedu do najvišeg stupnja komunikacije, tj. da zajednički sudjeluju u više raznovrsnih aktivnosti. Iz toga proizlazi da će se oni međusobno pozdravljati, razgovarati i participirati u raznovrsnim aktivnostima, počev od radnih, u kojima se međusobno pomažu, preko sportskih, u kojima se međusobno natječu, pa sve do zabavnih i rekreativnih. Takva super visoka razina komunikacije pretpostavlja pojedince u obadvije nacije koji nisu opterećeni predrasudama, strahovima i tjeskobom. To je pomirenje i suživot, za koje dominantna većina u svim grupama tvrdi da su mogući.

RAZINA KOMUNIKACIJE S DRUGOM NACIJOM

Tablica: 9

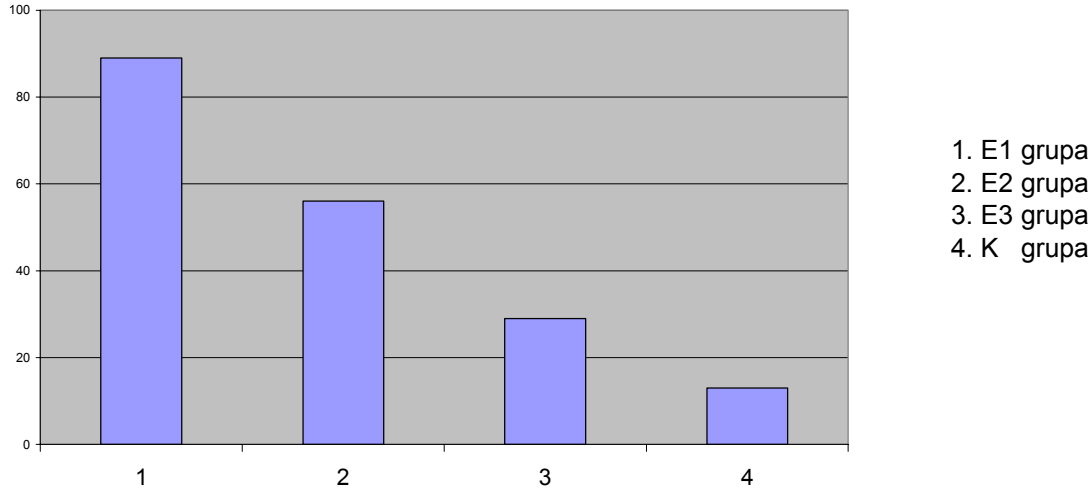
	a	b	c	d	e	f	Svega	Hi	Raz.zn.
E1									
Poč.	-	-	1	4	-	14	19	37,05	1%
Kraj	-	1	-	1	1	16	19	46,19	1%
E2									
Poč.	4	6	7	13	3	15	48	11,45	5%
Kraj	1	3	4	13	7	20	48	21,40	1%
E3									
Poč.	2	7	8	6	3	8	34	2,69	NZ
Kraj	-	3	10	11	3	7	34	8,35	NZ
K									
Poč.	12	8	11	12	2	3	48	11,50	5%
Kraj	5	2	12	23	2	4	48	38,05	1%

Legenda:

- a. Nije imao priliku za komunikaciju
- b. Nije komunicirao jer to nije želio
- c. Samo su se pozdravljali
- d. Razgovarali su
- e. Zajedno su sudjelovali u jednoj aktivnosti
- f. Zajedno su sudjelovali u više aktivnosti

Zanimljivo će biti pogledati podatke u tablici 9, koji se odnose na vrstu, odnosno razinu komunikacije u pojedinim eksperimentalnim grupama, kao i u kontrolnoj grupi. Ako spojimo kategorije koje se odnose na zajedničku participaciju (e + f), tj. one koji zajedno sudjeluju u jednoj aktivnosti (e) i one koji zajedno sudjeluju u više aktivnosti (f) onda dobijemo vrlo interesantne frekvencije. Tako se u tablici 9 vide podaci, koji se vrlo lako transformiraju u postotke, da u E1 grupi sada ima (17) 89%, u E2 grupi (27) 56%, u E3 grupi (10) 29% i u K grupi (6) 13% ispitanika koji zajedno sudjeluju s pripadnicima druge nacije u jednoj ili više aktivnosti. Ilustrirajmo ih grafički!

VIŠA RAZINA KOMUNIKACIJE

Čini se da stvari sada postaju puno jasnije i očiglednije. Pogledamo li sada na grafički prikaz vidjet ćemo da je najbolja grupa mirovnih radnika (E1), tj. onih koji provode Program slušanja, a zatim slijedi grupa volontera (E2) tj. oni koji su bili podvrgnuti Programu slušanja, a zatim se aktivirali u mirovnom procesu i to tako da su i sami nastavili provoditi Program slušanja ili su se aktivirali u nekoj drugoj mirovnoj aktivnosti. Grupa ispitanika koji su isto prošli Program slušanja, a nigdje se nisu uključili u mirovnom procesu (E3), je još slabija. I na kraju, najslabija je kontrolna grupa ispitanika (K). To su ispitanici, kao što znamo, koji su iz onih mjesta u kojima se nisu pojavili djelatnici Centra za mir sa svojim mirovnim aktivnostima. Na višoj razini komunikacije, pod kojom ovdje podrazumijevamo i najvišu, sadržano je sve što se odnosi na provođenje mirovnih aktivnosti. Ako je komunikacija na višem stupnju, onda se pretpostavlja da su u nju uključeni niži stupnjevi komunikacije i da takvi pojedinci koji participiraju u jednoj ili više aktivnosti, vjerojatno nemaju predrasude prema drugoj naciji, niti se boje pripadnika druge nacije. Razina komunikacije s drugom nacijom, prema tome, može nam poslužiti kao indikator stanja međunacionalnih odnosa. Kao što se dalje vidi, oni koji su najviše angažirani u mirovnom procesu (E1) komuniciraju s drugom nacijom na višoj razini. U E2 grupi, tj. u grupi volontera, broj takvih pojedinaca se smanjuje, da bi se u trećoj eksperimentalnoj grupi (E3) još više smanjio. Sve tri eksperimentalne grupe bile su pod utjecajem Programa slušanja, za razliku od kontrolne grupe (K), koja nije bila podvrgnuta tom programu, čiji su rezultati najslabiji. Iz toga se može zaključiti da su promjene u nezavisnoj varijabli (PS) utjecale na promjenu u zavisnoj varijabli (razini komunikacije). Postoji tu još nešto o čemu treba voditi računa, a to je, o čemu je već bilo riječi, da se porast u zavisnoj varijabli ne može pripisati samo Programu slušanja. Osim toga programa, pozitivni doprinosi dolaze i iz drugih mirovnih aktivnosti, kao što su humanitarne grupe, školske radionice, vjerske zajednice i druge mirovne aktivnosti. Na koncu nije niti bitno da li će se pozitivne promjene do kojih se dolazi isključivo pripisati Programu slušanja ili sinkroniziranom djelovanju svih mirovnih aktivnosti. Bitan je napredak do kojeg se bez sumnje dolazi.

MOTIVACIJA ZA SUDJELOVANJE U MIROVNOM PROCESU

Pod motivima, kao što je poznato, podrazumijevamo sve one čimbenike koji pokreću na aktivnost i koji određuju intenzitet i smjer aktivnosti. To su pokretači, odnosno motori svih naših aktivnosti. Osim relativno malog broja fizioloških motiva, čija je priroda egzistencijalna, postoji jako veliki broj psiholoških motiva. Prvi se zasnivaju na fiziološkim potrebama, a drugi na psihološkim potrebama. Rijetko koju aktivnost pokreće samo jedan motiv. Češće ih je više. Neki od njih proizlaze iz unutrašnjosti pojedinca, pa ih zovemo intrinzičnim, za razliku od drugih koji se pojavljuju izvana, pa ih zovemo ekstrinzičnim motivima. Budući da se ti drugi motivi pojavljuju iz situacije koja poticajno djeluje na neku aktivnost, zovemo ih još i situacionim motivima ili poticajima. S obzirom na to da je mirovna aktivnost također jedna od aktivnosti koja, kao i sve druge aktivnosti, mora biti motivirana, tj. mora biti pokrenuta s nekim pokretačima, s nekim motorima, tj. s nekim motivima. Koji su motivi koji pokreću nekoga da se uključi u neku mirovnu aktivnost.? Samo znanstvenim istraživanjem moglo bi se doći do pouzdanog odgovora. U svakom slučaju, mirovnu aktivnost pokreću i unutrašnji i vanjski motivi. Veliki je broj jednih i drugih. Mirovne radnike, volontere, kao i sve druge, koji se uključuju u mirovnim aktivnostima, pokreću unutrašnji motivi i vanjski poticaji.

VANJSKI POTICAJI ZA SUDJELOVANJE U MIROVNOJ AKTIVNOSTI

Tablica: 10

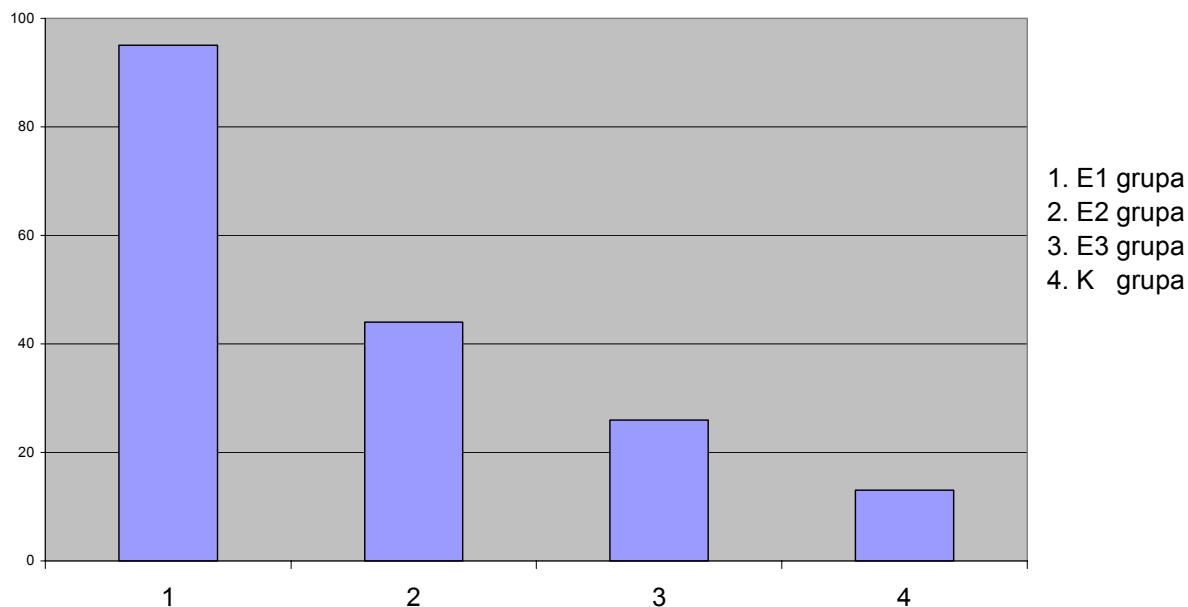
	a	b	c	d	e	f	Svega	Hi	Raz.zn.
E1									
Poč.	1	-	1	5	7	5	19	9,78	5%
Kraj	-	-	-	1	11	7	19	27,50	1%
E2									
Poč.	8	2	6	17	12	3	48	20,25	1%
Kraj	2	-	4	21	17	4	48	36,83	1%
E3									
Poč.	3	9	6	11	5	-	34	11,42	5%
Kraj	5	4	6	10	9	-	34	11,17	5%
K									
Poč.	20	8	11	5	2	2	48	10,93	5%
Kraj	8	6	7	21	3	3	48	28,00	1%

Legenda:

- a. Nije o tom razmišljao
- b. Nikakvi
- c. Slabi
- d. Osrednji
- e. Jaki
- f. Vrlo jaki

Da bi vidjeli koliko su jaki poticaji za sudjelovanje u mirovnoj aktivnosti u pojedinim eksperimentalnim grupama, kao i u kontrolnoj grupi, pogledajmo rezultate u tablici 10. Budući da nas posebno zanimaju oni čiji su poticaji jaki (e), odnosno vrlo (f) jaki, spojiti ćemo te dvije kategorije (a + f). Vidi se da je na kraju provođenja Programa slušanja, odnosno sada, takvih ispitanika u E1 grupi bilo 18 (95%), u E2 grupi (21) 44% i u E3 grupi (9) 26%. Kao što se vidi, najbolja je E1 grupa, grupa mirovnih radnika. Iza nje, znatno je slabija E2 grupa, tj. grupa volontera. I najslabija je E3 grupa, tj. grupa ispitanika koji su prošli Program slušanja, ali se nisu uključili u mirovni proces. I na kraju, kontrolna grupa (K) dvostruko je slabija od najslabije eksperimentalne grupe (E3). Sve skupa to znači da je u E1 grupi najviše pojedinaca s jakim odnosno vrlo jakim poticajima za sudjelovanje u mirovnom procesu. Iza njih je E2 grupa s puno manjim postotkom takvih pojedinaca. U E3 grupi taj postotak se jako smanjuje. I, kao što je spomenuto, u K grupi takvih pojedinaca čiji su poticaji za sudjelovanje u mirovnoj aktivnosti sveden je na svega 13%. Bit će zanimljivo prikazati te rezultate grafički.

JAKI I VRLO JAKI POTICAJI

Budući da su dobiveni rezultati u sve tri eksperimentalne grupe (E1, E2 i E3) znatno bolji u odnosu na kontrolnu grupu (K), u kojoj nije bilo primjene Programa slušanja, mogli bi taj porast pripisati Programu slušanja i kao i drugim mirovnim aktivnostima koje su se počele provoditi po završetku Programa slušanja i koje se i sada provode. Podaci nas dalje upućuju na ono što nam predstoji u daljnjem mirovnom procesu, a to je da prvenstveno potičemo sve one koji su prošli Program slušanja (u E2 i E3 grupi), kako bi ih ojačali i kao volontere aktivirali u provođenju mirovnih aktivnosti.

UNUTRAŠNJE POTREBE ZA SUDJELOVANJE U MIROVNOM PROCESU

Tablica: 11

	a	b	c	d	e	f	Svega	Hi	Raz.zn.
E1									
Poč.	1	-	-	3	6	9	19	17,00	1%
Kraj	-	-	-	1	7	11	19	26,00	1%
E2									
Poč.	6	2	1	22	11	6	48	34,90	1%
Kraj	-	1	2	20	18	7	48	33,04	1%
E3									
Poč.	6	6	9	8	5	-	34	8,79	NZ
Kraj	4	3	4	11	12	-	34	18,33	1%
K									
Poč.	17	10	6	9	3	3	48	6,90	NZ
Kraj	7	1	12	23	-	5	48	44,24	1%

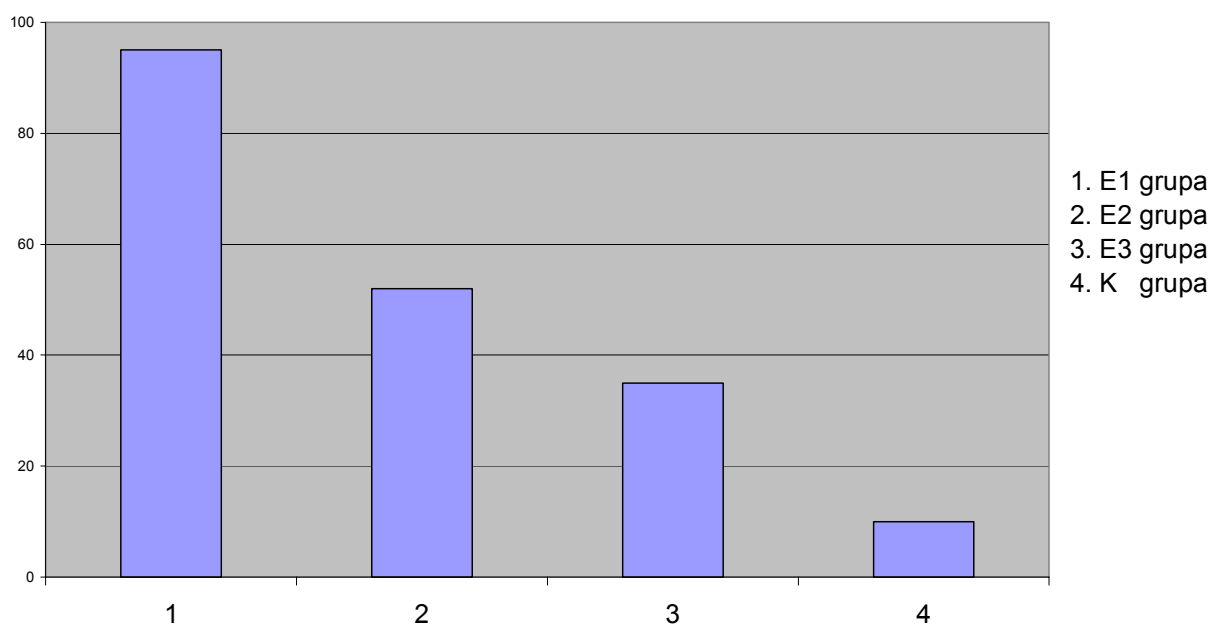
Legenda:

- a. Nije o tom razmišljao
- b. Nikakve
- c. Slabe
- d. Osrednje
- e. Jake
- f. Vrlo jake

Pojednostavljeno rečeno, unutrašnje potrebe za pokretanje sudjelovanja u mirovnom procesu proizlaze iz unutrašnjosti pojedinca, pa se zato tako i zovu. Ljudi su prirodno vezani jedni na druge. To je iskonska potreba za afilijacijom, tj. međusobnim potpomaganjem i suradnjom. Potpuno je ljudski, a to nas uči i religija, da jedni drugima praštamo i da uspostavljamo normalne međuljudske odnose. Većem broju ljudi zadovoljstvo je pružiti pomoć onima kojima je ona potrebna. U svakom razvijenom društvu, osim toga, postoje određene vrijednosti, koje determiniraju i modificiraju naše ponašanje, kao i moralne norme, koje nas uče što je dobro, a što nije, što je poželjno, a što nije itd. Poznato je, dalje, da čovjek ima svoj super ego, svoj nad ja ili svoju savjest, kao korektiv svog ponašanja, kojeg je prvenstveno usvojio od svojih roditelja. U međusobnim ljudskim odnosima postoji i takozvani reciprocitet u ponašanju. Ako se nekom nasmiješimo postoji velika vjerojatnoća da će se i on nama nasmiješiti. Isto tako, ako nekog napadnemo, gotovo je sigurno da će i on nas napasti. Na mržnju se redovito uzvraća mržnjom. Mržnja, kao složeno čuvstvo, nije svojstvena da bude trajna. Nije lako mrziti. Više pati onaj tko mrzi, od onoga koga on mrzi. U svom svakodnevnom reagiranju na ljude i događaje, čovjek u prosjeku reagira oko 60 % emocionalno i oko 40 % racionalno. Upravo je to razlog da se često donose ishitrene odluke i da se u skladu s tim ponaša, da bi se kasnije, pod utjecajem racionalne kontrole ispravilo ono što se može ispraviti. Da ne nabrajamo dalje, to su samo neke od naznaka koje proizlaze iz unutrašnjosti pojedinca, tj. koje proizlaze iz njegovih uvjerenja, vjerovanja, emocionalnih poriva i racionalnih prosudbi. To dalje znači, da neke pojedince motivira nešto, neke nešto drugo itd. Tako će neki iz svoje unutrašnjosti biti motivirani da se uključe u mirovni proces

kao volonteri i da na taj način zadovolje svoje unutrašnje potrebe i istovremeno budu korisni društvenoj zajednici. Sada ćemo opet zbrojiti kategorije (e + f), tj. pojedince koji imaju jake i vrlo jake unutrašnje potrebe za sudjelovanje u mirovnom procesu, a koje se ispoljavaju na kraju primjene Programa slušanja, odnosno sada. U E1 grupi, grupi mirovnih radnika, takvih pojedinaca ima 18 (95%), u E2 grupi, grupi volontera 25 (52 %), u E3 grupi, grupi koja je bila podvrgnuta Programu slušanja ali se nisu uključili u mirovni proces, 12 (35 %) i u K grupi 5 (10 %). Najbolja je E1 grupa, zatim slijedi E2 grupa, pa E3 grupa i najslabija je K grupa. To je grupa u kojoj ima svega 10% onih čija je unutrašnja potreba za sudjelovanje u mirovnom procesu vrlo jaka. Porast u ovoj zavisnoj varijabli može se pripisati utjecaju Programa slušanja, kao i doprinosu ostalih mirovnih aktivnosti.

JAKE I VRLO JAKE UNUTRAŠNJE POTREBE

Grafički prikaz je vrlo ilustrativan iz kojeg se vidi da je stupac broj 1, koji se odnosi na E1 grupu, najveći i koji gotovo doseže 100. Znatno je manji je, kao što se vidi, stupac 2, koji se odnosi na E2 grupu. Još je manji stupac 3, koji se odnosi na E3 grupu. I, naravno, najmanji je stupac 4, koji predstavlja kontrolnu grupu.

PSIHIČKA, TJ. UNUTRAŠNJA SNAGA ZA SUDJELOVANJE U MIROVNOM PROCESU

Tablica: 12

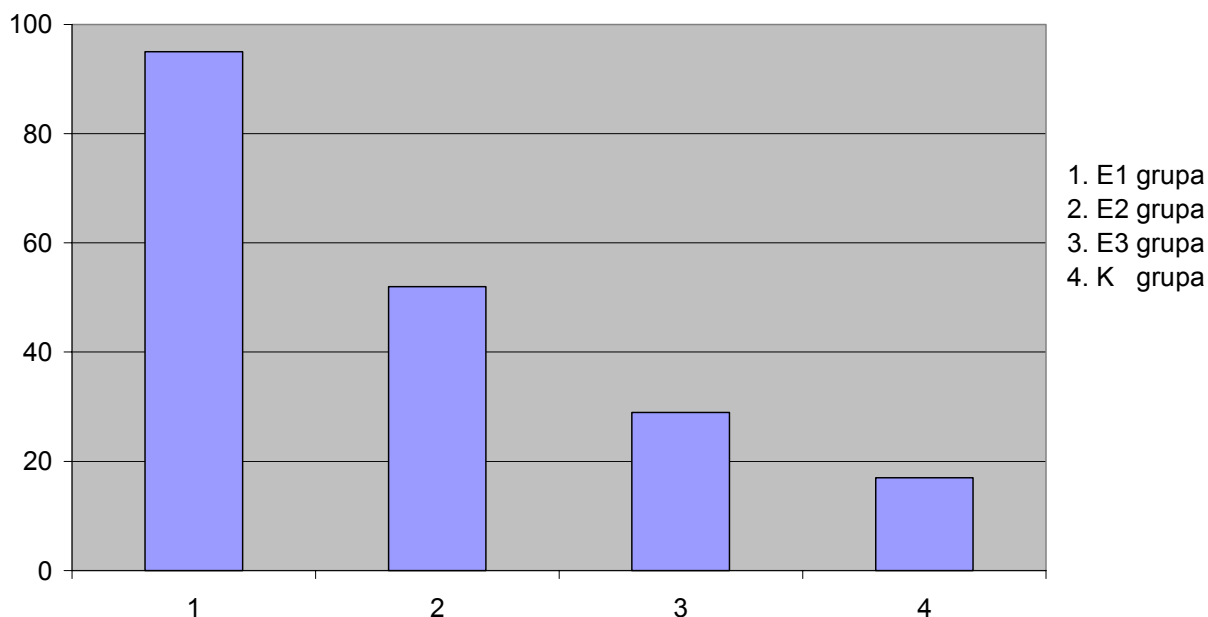
	a	b	c	d	e	f	Svega	Hi	Raz.zn.
E1									
Poč.	-	-	-	4	8	7	19	14,95	1%
Kraj	-	-	-	2	4	13	19	30,74	1%
E2									
Poč.	6	2	2	22	13	3	48	37,76	1%
Kraj	-	-	2	21	18	7	48	37,21	1%
E3									
Poč.	5	7	6	8	7	1	34	5,31	NZ
Kraj	5	4	4	11	9	1	34	11,52	5%
K									
Poč.	18	10	8	7	2	3	48	7,67	NZ
Kraj	6	4	12	18	3	5	48	19,67	1%

Legenda:

- a. Nije o tom razmišljao
- b. Nikakva
- c. Slaba
- d. Osrednja
- e. Jaka
- f. Vrlo jaka

Kako nas najviše zanimaju oni čija je psihička, odnosno unutrašnja snaga jaka ili vrlo jaka za sudjelovanje u mirovnom procesu, zbrojit ćemo kategorije: jaka (e) i vrlo jaka (f). Tako dobijamo da je na kraju primjene Programa slušanja, odnosno sada u E1 grupi takvih pojedinaca 18 (95 %), u E2 grupi 25 (52 %), u grupi E3 10 (29 %) i u K grupi 8 (17 %). Prikažimo ih grafički!

JAKA I VRLO JAKA PSIHIČKA SNAGA

I ovdje, kada se radi o tome da li je psihička snaga za sudjelovanje u mirovnom procesu jaka i vrlo jaka, vidi se da je najbolja E1 grupa, tj. grupa mirovnih radnika. To je bilo i za očekivati. Oni su prošli edukaciju za provođenje Programa slušanja, da bi ga zatim provodili i na taj način dugo bili eksponirani svemu onome što iz tog programa proizlazi. Osim toga, oni to rade profesionalno iz čega proizlazi i fenomen prepoznavanja socijalno prihvatljivih odgovora. Najvjerojatnije je ipak da su oni zbog duge ekspozicije Programa slušanja upravo takvi kakvi se pokazuju. Puno slabija je E2 grupa. To su oni, kao što znamo, koji su prošli program slušanja i zatim se uključili u mirovni proces. Neki su i sami nastavili provoditi Program slušanja, dok su se drugi aktivirali u nekim drugim mirovnim aktivnostima. Oni su proizvod mirovnih radnika. To je najbolji primjer koliko se učinilo u naporima za uspostavljanje mira i nenasilja. E3 grupa je najslabija od eksperimentalnih grupa. Da se podsjetimo, to su oni koji su bili podvrgnuti Programu slušanja, ali nisu involvirani u mirovni proces. Dalje se iz tablice 12 i iz grafičkog prikaza vidi da je najslabija kontrolna grupa. To znači da je u toj grupi najmanje pojedinaca čija je psihička, odnosno unutrašnja snaga za sudjelovanje u mirovnom procesu jaka, odnosno vrlo jaka. Zaključak je da je do porasta u ovoj zavisnoj varijabli došlo pod utjecajem promjena u nezavisnoj varijabli, a to je Program slušanja, kojemu smo dodali i pozitivan doprinos svih drugih mirovnih aktivnosti.

MIROVNI POTENCIJAL I MIROVNI INHIBITOR

Odgovarajući na postavljena pitanja u Upitniku (E1, E2, E3 i K), ispitanici su imali mogućnost izbora između pozitivnih, negativnih i neutralnih ponuđenih odgovora. Tako je, na pr., neki ispitanik mogao biti maksimalno pozitivan, odnosno maksimalno negativan ili potpuno neutralan. Obratimo pozornost sada na pozitivne odgovore. Ako je ispitanik izabrao takve odgovore, to znači da on nema predrasude prema drugoj naciji, da nema strahove od druge nacije, da komunicira s drugom nacijom i da je motiviran za sudjelovanje u mirovnom procesu. Zbroj postignutih pozitivnih odgovora može varirati od 1 pa do 48. Nazvali smo ga Mirovni potencijal (MP). To je mjera po kojoj se ispitanici međusobno razlikuju i koja će se kao takva koristiti u statističkim procedurama. Mirovni potencijal, osim apsolutne vrijednosti, može biti transformiran u relativnu vrijednost, koja se dobije tako da se zbroj pozitivnih odgovora (ZP) podijeli s maksimalno mogućim brojem (48) i zatim pomnoži sa 100. Dobiveni rezultat na kraju se zaokruži na cijeli broj ($MP = ZP/48 * 100$, zaokruženo na cijeli broj). Mirovni potencijal (MP) kao relativna mjera, izražena u postotku, vrlo je pogodan za kompariranje pojedinaca unutar pojedine grupe i posebno između pojedinaca koji pripadaju različitim grupama ispitanika s jednakim i nejednakim ukupnim brojem ispitanika.

REZULTATI

Legenda:

Red.br.	= Redni broj ispitanika
Pp	= Pozitivni - početak
Pk	= Pozitivni - kraj
ZP	= Zbroj pozitivnih
MP	= Mirovni potencijal (%)
Np	= Negativni - početak
Nk	= Negativni - kraj
ZN	= Zbroj negativnih
MI	= Mirovni inhibitor (%)

Tablica: 13

Red.br.	Pp	Pk	ZP	MP	Np	Nk	ZN	MI
1	20	22	42	88	2	-	2	8
2	15	22	37	77	-	-	-	0
3	21	23	44	92	2	-	2	8
4	17	22	39	81	1	1	2	8
5	23	23	46	96	1	-	1	4
6	16	18	34	71	-	-	-	0
7	12	18	30	63	2	1	3	12
8	21	22	43	90	-	-	-	0
9	20	24	44	92	2	-	2	8
10	19	21	40	83	1	1	2	8
11	20	21	41	85	1	1	2	8
12	21	22	43	90	-	-	-	0
13	21	21	42	88	-	-	-	0
14	19	17	36	75	1	2	3	12
15	20	19	39	81	3	-	3	12
16	18	20	38	79	1	-	1	4
17	20	22	42	88	2	-	2	8
18	24	24	48	100	-	-	-	0
19	12	24	36	75	1	-	1	4

Druga mogućnost izbora, kao što je spomenuto, bili su negativni odgovori. Njihov zbroj varira od 1 do 26. Nazvali smo ga Mirovni inhibitor. I ta apsolutna mjera može se transformirati u relativnu i to tako da se zbroj negativnih odgovora (ZN) podijeli s maksimalno mogućim brojem negativnih odgovora (26) i pomnoži sa 100. Dobiveni rezultat na kraju se zaokruži na cijeli broj (MI = $ZN/26*100$, zaokruženo na cijeli broj). Mirovni inhibitor je kočnica koja koči pojedinca da sudjeluje u mirovnom procesu. To znači da takav pojedinac ima predrasude prema drugoj naciji, da se boji pripadnika druge nacije, da s njima ne komunicira i da nije motiviran za sudjelovanje u mirovnim aktivnostima. Tablica 13 pokazuje nam kompletne pozitivne i negativne rezultate za E1 grupu, tj. grupu mirovnih radnika. U tablici se vidi zbroj pozitivnih na početku (Pp) i na kraju (Pk) primjene Programa

slušanja, zbroj pozitivnih odgovora (ZP) i Mirovni potencijal za svakog pojedinca (MP). Isto tako, u tablici se vide svi negativni rezultati za E1 grupu, kao što su: zbroj negativnih odgovora na početku (Np) i na kraju (Nk) primjene Programa slušanja, zbroj negativnih odgovora (ZN) i Mirovni inhibitor (MI).

Statističkom obradom dobili smo slijedeće vrijednosti:

M	= 40,21 (Aritmetička sredina)
SD	= 4,38 (Standardna devijacija)
SDM	= 1,00 (Standardna pogreška za aritmetičku sredinu)
KV	= 10,89 (Koefficient varijabilnosti)
N	= 19 (Broj ispitanika)

REZULTATI

Legenda:

Red.br.	= Redni broj ispitanika
Pp	= Pozitivni - početak
Pk	= Pozitivni - kraj
ZP	= Zbroj pozitivnih
MP	= Mirovni potencijal (%)
Np	= Negativni - početak
Nk	= Negativni - kraj
ZN	= Zbroj negativnih
MI	= Mirovni inhibitor (%)

Tablica: 14

Red.br.	Pp	Pk	ZP	MP	Np	Nk	ZN	MI
1	16	16	32	67	-	-	-	0
2	14	12	26	54	2	1	3	12
3	12	15	27	56	1	-	1	4
4	20	23	43	90	-	-	-	0
5	12	16	28	58	-	-	-	0
6	10	20	30	63	5	-	5	19
7	14	17	31	65	3	-	3	12
8	11	15	26	54	3	-	3	12
9	13	16	29	60	1	1	2	8
10	14	15	29	60	1	-	1	4
11	11	20	31	65	-	-	-	0
12	13	17	30	63	1	-	1	4
13	16	20	36	75	3	-	3	12
14	5	18	23	48	6	-	6	23
15	17	20	37	77	-	-	-	0
16	21	21	42	88	-	-	-	0
17	9	8	17	35	-	-	-	0
18	7	18	25	52	4	1	5	19
19	18	20	38	79	2	-	2	8
20	19	21	40	83	2	-	2	8
21	21	21	42	88	-	-	-	0
22	7	16	23	48	-	-	-	0
23	16	21	37	77	2	-	2	8
24	9	14	23	48	1	1	2	8
25	16	19	35	73	-	-	-	0
26	11	11	22	46	5	5	10	39
27	6	6	12	25	3	3	6	23
28	4	19	23	48	9	1	10	39
29	8	13	21	44	8	5	13	50

Red.br.	Pp	Pk	ZP	MP	Np	Nk	ZN	MI
30	18	20	38	79	1	-	1	4
31	0	4	4	8	8	3	11	42
32	7	10	17	35	6	-	6	23
33	4	6	10	21	9	8	17	65
34	18	19	37	77	-	-	-	0
35	11	18	29	60	1	-	1	4
36	22	22	44	92	-	-	-	0
37	9	12	21	44	3	1	4	15
38	5	16	21	44	-	-	-	0
39	2	14	16	33	4	1	5	19
40	12	18	30	63	-	-	-	0
41	17	18	35	73	5	6	11	73
42	10	20	30	63	5	-	5	19
43	11	8	19	40	4	-	4	15
44	18	21	39	81	-	-	-	0
45	15	15	30	63	-	-	-	0
46	5	15	20	42	-	-	-	0
47	9	10	19	40	7	1	8	31
48	20	21	41	85	1	-	1	4

Od rednog broja 1 do rednog broja 36 su ispitanici koji su prošli PS, da bi zatim se angažirali kao volonteri i sami nastavili provoditi Program slušanja. To je Ps podgrupa u okviru E2 grupe. Ukupno ih je 36. Od rednog broja 37 su ispitanici koji su prošli Program slušanja i zatim se uključili u mirovni proces kao volonteri i to na taj način da su uključeni u druge aktivnosti u mirovnom posredovanju. To je Da podgrupa u okviru E2 grupe. Ukupno ih ima 12. Sveukupno u grupi E2 je 48 ispitanika. Statističkom obradom dobili smo da se te dvije podgrupe Ps i Da statistički značajno ne razlikuju.

Ps		Da	
M	= 28,81	M	= 26,75
SD	= 9,56	SD	= 8,53
N	= 36	N	= 12
SDM	= 1,59	SDM	= 2,46
SDD	= 2,93		
Razlika	= 2,06	Nije statistički značajna	
t - test	= 0,70		

Budući da je t - test pokazao da razlika između aritmetičkih sredina za Ps i Da nije statistički značajna, eksperimentalnu grupu E2 tretirat ćemo dalje kao jednu cjelovitu grupu, bez podgrupa.

Statističkom obradom dobili smo slijedeće vrijednosti:

M	= 28,29 (Aritmetička sredina)
SD	= 9,26 (Standardna devijacija)
SDM	= 1,34 (Standardna pogreška za aritmetičku sredinu)
KV	= 32,73 (Koefficient varijabilnosti)
N	= 48 (Broj ispitanika)

REZULTATI

Legenda:

Red.br. = Redni broj ispitanika
 Pp = Pozitivni - početak
 Pk = Pozitivni - kraj
 ZP = Zbroj pozitivnih
 MP = Mirovni potencijal (%)
 Np = Negativni - početak
 Nk = Negativni - kraj
 ZN = Zbroj negativnih
 MI = Mirovni inhibitor (%)

Tablica. 15

Red.br.	Pp	Pk	ZP	MP	Np	Nk	ZN	MI
1	12	16	28	58	1	-	1	4
2	13	14	27	56	-	-	-	0
3	12	14	26	54	-	-	-	0
4	2	5	7	15	6	1	7	27
5	5	12	17	35	3	-	3	12
6	15	15	30	63	-	-	-	0
7	21	21	42	88	-	-	-	0
8	16	20	36	75	3	-	3	12
9	17	17	34	71	-	-	-	0
10	13	16	29	60	-	-	-	0
11	15	21	36	75	3	-	3	12
12	15	21	36	75	3	-	3	12
13	15	21	36	75	3	-	3	12
14	3	6	9	19	8	1	9	35
15	6	8	14	29	2	-	2	8
16	1	9	10	21	8	-	8	31
17	19	19	38	79	-	-	-	0
18	2	2	4	8	2	1	3	12
19	15	11	26	54	-	5	5	19
20	7	14	21	44	7	3	10	39
21	4	13	17	35	7	3	10	39
22	20	19	39	81	-	-	-	0
23	10	17	27	56	-	-	-	0
24	20	21	41	85	-	-	-	0
25	20	20	40	83	-	-	-	0
26	4	11	15	31	8	3	11	42
27	13	12	25	52	-	-	-	0

Red.br.	Pp	Pk	ZP	MP	Np	Nk	ZN	MI
28	10	15	25	52	2	-	2	8
29	11	13	24	50	4	2	6	23
30	6	9	15	31	6	3	9	35
31	8	8	16	33	4	4	8	31
32	8	8	16	33	4	4	8	31
33	13	13	26	54	-	-	-	0
34	11	11	22	46	2	1	3	12

Statističkom obradom dobili smo slijedeće vrijednosti:

- M = 25,12 (Aritmetička sredina)
- S = 10,51 (Standardna devijacija)
- SDM = 1,80 (Standardna pogreška za aritmetičku sredinu)
- KV = 41,84 (Koefficient varijabilnosti)
- N = 34 (Broj ispitanika)

K

REZULTATI

Legenda:

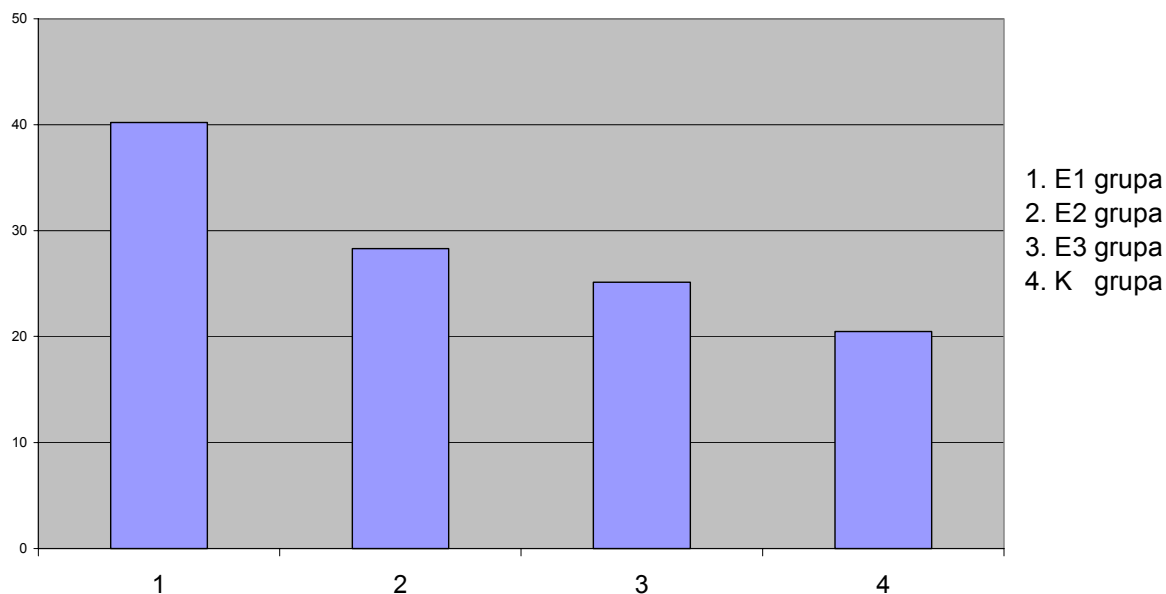
Red.br.	= Redni broj ispitanika
Pp	= Pozitivni - početak
Pk	= Pozitivni - kraj
ZP	= Zbroj pozitivnih
MP	= Mirovni potencijal (%)
Np	= Negativni - početak
Nk	= Negativni - kraj
ZN	= Zbroj negativnih
MI	= Mirovni inhibitor (%)

Tablica: 16

Red.br.	Pp	Pk	ZP	MP	Np	Nk	ZN	MI
1	6	17	23	48	1	-	-	4
2	4	12	16	33	9	1	10	39
3	14	13	27	56	3	3	6	23
4	11	12	23	48	1	-	1	4
5	20	22	42	88	-	-	-	0
6	11	15	26	54	-	-	-	0
7	12	18	30	63	4	-	4	15
8	5	8	13	27	3	1	4	15
9	19	22	41	85	-	-	-	0
10	15	19	34	50	-	-	-	0
11	10	9	19	40	-	-	-	0
12	7	7	14	29	2	2	4	15
13	11	8	19	40	2	1	3	12
14	16	16	32	67	-	-	-	0
15	16	16	32	67	-	-	-	0
16	12	16	28	58	-	-	-	0
17	12	15	27	56	-	-	-	0
18	1	3	4	8	-	-	-	0
19	8	11	19	40	-	-	-	0
20	1	7	8	17	9	4	13	50
21	2	5	7	15	7	5	12	46
22	2	9	11	23	7	2	9	35
23	8	13	21	44	3	1	4	15
24	6	7	13	27	4	2	6	23
25	3	15	18	38	1	-	1	4
26	1	6	7	15	9	1	10	39
27	2	2	4	8	5	3	8	31
28	12	11	23	48	2	2	4	15
29	12	14	26	54	4	-	4	15
30	11	9	20	42	3	2	5	19

Red.br.	Pp	Pk	ZP	MP	Np	Nk	ZN	MI
31	5	10	15	31	3	-	3	12
32	5	9	14	29	3	-	3	12
33	16	16	32	67	-	-	-	0
34	8	13	21	44	2	2	4	15
35	9	15	24	50	4	-	4	15
36	3	7	10	21	6	1	7	27
37	5	12	17	35	3	-	3	12
38	6	16	22	46	3	-	3	12
39	3	13	16	33	2	-	2	8
40	7	16	23	48	3	-	3	12
41	7	16	23	48	3	-	3	12
42	7	16	23	48	3	-	3	12
43	5	13	18	38	2	-	2	8
44	7	15	22	46	3	-	3	12
45	10	13	23	48	3	-	3	12
46	2	15	17	35	-	-	-	0
47	7	15	22	46	5	-	5	19
48	5	8	13	27	4	1	5	19

MIROVNI POTENCIJAL

Mirovni potencijal E1 grupe, tj. grupe mirovnih radnika je najveći ($M = 40,21$), zatim slijedi E2 grupa, tj. grupa volontera ($M = 28,29$), a iza nje E3 grupa ($M = 25,12$). To su oni koji su prošli Program slušanja, ali se nisu uključili u mirovni proces. I najslabija grupa je K grupa ($M = 20,46$), čini je Mirovni potencijal najmanji. Njih čine ispitanici iz onih mjesta u kojima

nije bio primijenjen Program slušanja. Postavlja se sada pitanje, da li su te razlike između pojedinih grupa, statistički značajne ili su slučajne?

E1		K	
M	= 40,21	M	= 20,46
SD	= 4,38	SD	= 8,57
N	= 19	N	= 48
SDM	= 1,00	SDM	= 1,24
SDD	= 1,59		
Razlika	= 19,75	Statistički značajna na 1 %	
t - test	= 12,42		

E2		K	
M	= 28,29	M	= 20,46
SD	= 9,26	SD	= 8,57
N	= 48	N	= 48
SDM	= 1,34	SDM	= 1,24
SDD	= 1,83		
Razlika	= 7,83	Statistički značajna na 1 %	
t - test	= 4,28		

E3		K	
M	= 25,12	M	= 20,46
SD	= 10,51	SD	= 8,57
N	= 34	N	= 48
SDM	= 1,80	SDM	= 1,24
SDD	= 2,19		
Razlika	= 4,66	Statistički značajna na 5 %	
t - test	= 2,13		

S obzirom na to da su razlike između aritmetičkih sredina za E1 i K, zatim E2 i K i E3 i K signifikantne, to znači da se svaka eksperimentalna grupa statistički značajno razlikuje od kontrolne grupe. Eksperimentalni čimbenik, tj. Program slušanja, primijenjen je samo u eksperimentalnim grupama, dok ga u kontrolnoj grupi nije bilo. Zaključak koji iz toga proizlazi potpuno je jasan. Napredak u Mirovnom potencijalu u eksperimentalnim grupama može se pripisati Programu slušanja, kao i drugim mirovnim aktivnostima. Statističkim rječnikom rečeno, prirast u zavisnim varijablama može se pripisati statistički značajnom utjecaju nezavisne varijable.

Dalje će biti zanimljivo usporediti E1 grupu s drugim grupama.

E1		E2	
M	= 40,21	M	= 28,29
SD	= 4,38	SD	= 9,26
N	= 19	N	= 48
SDM	= 1,00	SDM	= 1,34
SDD	= 1,67		
Razlika	= 11,92	Statistički značajna na 1 %	
t - test	= 7,14		

E1		E3	
M	= 40,21	M	= 25,12
SD	= 4,38	SD	= 10,51
N	= 19	N	= 34
SDM	= 1,00	SDM	= 1,80
SDD	= 2,06		
Razlika	= 15,09	Statistički značajna na 1 %	
t - test	= 7,33		

Eksperimentalna grupa E1 statistički se značajno razlikuje od E2 grupe i od E3 grupe. To znači da je Mirovni potencijal mirovnih radnika na najvišoj razini (E1). Iza njih slijedi grupa volontera (E2) i na kraju, s najnižim Mirovnim potencijalom su oni koji su prošli Program slušanja, ali se nisu aktivirali u mirovnom procesu. Bilo je to i za očekivati da su mirovni radnici najbolji. Oni su profesionalci, educirani za provođenje Programa slušanja, koji su ga zatim provodili i tako najviše bili eksponirani tom Programu. Tako se pokazalo da ih taj Program osnažuje za daljnje aktiviranje u mirovnom procesu. Dalje je bilo za očekivati da će rezultat E2 grupe biti niži u odnosu na E1 grupu upravo zbog toga što su oni volonteri. Ta činjenica sama za sebe puno govori. I na kraju, najslabiji rezultat u E3 grupi može se objasniti tako da je to grupa sastavljena od pojedinaca s niskim Mirovnim potencijalom, koji je bio ispod neke granice, da bi aktivirao u mirovnom procesu. Budući da se nisu aktivirali, ostali su na nižoj razini i tako stagniraju.

Nastavljajući usporedbe, slijedi komparacija između E2 i E3 grupe. Vidjeli smo da je E2 grupa bolja od E3 grupe. Da li je ta razlika statistički značajna ili je slučajna? Pogledajmo!

E2		E3	
M	= 28,29	M	= 25,12
SD	= 9,36	SD	= 10,51
N	= 48	N	= 34
SDM	= 1,34	SDM	= 1,80
SDD	= 2,24		
Razlika	= 3,17	Nije statistički značajna	
t - test	= 1,42		

Eksperimentalna grupa E2, tj. grupa volontera u mirovnom procesu, bolja je od eksperimentalne grupe E3, tj. one grupe koja je bila podvrgnuta Programu slušanja, čiji se pojedinci nisu aktivirali u mirovnim aktivnostima. Ta razlika, međutim, nije statistički značajna. Iako je E2 grupa bolja, te dvije grupe su statistički jednake, iz čega se može izvući zaključak, da je prosječni Mirovni potencijal E3 grupe takav da se njeni pojedinci relativno lako mogu motivirati za sudjelovanje u mirovnom procesu.

Dalje će biti interesantno obratiti pozornost na odnose unutar grupa (E1, E2, E3 i K) i to na početku (p) i na kraju (k) primjene Programa slušanja.

E1p		E1k	
M	= 18,89	M	= 21,32
SD	= 3,25	SD	= 2,08
N	= 19	N	= 19
SDM	= 0,75	SDM	= 0,48
SDD	= 0,89		
Razlika	= 2,43	Statistički je značajna na 1 %	
t - test	= 2,73		

E2p		E2k	
M	= 12,15	M	= 16,15
SD	= 5,48	SD	= 4,65
N	= 48	N	= 48
SDM	= 0,79	SDM	= 0,67
SDD	= 1,03		
Razlika	= 4,00	Statistički je značajna na 1 %	
t - test	= 3,88		

E3p		E3k	
M	= 11,24	M	= 13,97
SD	= 5,80	SD	= 5,16
N	= 34	N	= 34
SDM	= 0,99	SDM	= 0,88
SDD	= 1,32		
Razlika	= 2,73	Statistički je značajna na 5 %	
t - test	= 2,07		

Kp		Kk	
M	= 8,06	M	= 12,40
SD	= 4,88	SD	= 4,52
N	= 48	N	= 48
SDM	= 0,70	SDM	= 0,65
SDD	= 0,95		
Razlika	= 4,34	Statistički je značajna na 1 %	
t - test	= 4,57		

U svim eksperimentalnim grupama (E1, E2, E3), vidi se, da postoje statistički značajne razlike u Mirovnom potencijalu između početka (p) i kraja primjene Programa slušanja (k), što znači da se doprinos u porastu Mirovnog potencijala može pripisati provođenju Programa slušanja i drugim mirovnim aktivnostima. Zanimljivo je da je ista situacija i u kontrolnoj grupi (K). I u toj grupi, koja nije bila pod utjecajem Programa slušanja i drugih mirovnih aktivnosti, razlika između stanja koje je bilo prije godinu dana i današnje situacije, statistički je značajna. Na tu grupu, kako što smo već spomenuli, isključivo su djelovale samo parazitske varijable, tj. one varijable koje proizlaze iz globalne situacije, a nisu bile pod kontrolom.

MIROVNI INHIBITOR

Obratit ćemo sada pozornost na negativne poene. Zbroj negativnih poena, podijeljen s maksimalno mogućim brojem negativnih poena i pomnožen sa 100, nazvali smo Mirovni inhibitor (MI). To je relativna mjera izražena u postotku, koja je vrlo zgodna za međusobne komparacije pojedinaca iz različitih grupa, koje se razlikuju po broju ispitanika. Za Mirovni inhibitor, rekli smo dalje, da je to kočnica za sudjelovanje u mirovnom procesu. Pojedinci na koje djeluje MI imaju predrasude prema drugoj naciji i boje se pripadnika druge nacije. Oni ne komuniciraju s pripadnicima druge nacije i nisu motivirani za sudjelovanje u mirovnom procesu. Pogledajmo sada kakav je Mirovni inhibitor u pojedinim grupama!

E1 grupa - Mirovni inhibitor (MI)

M	=	1,37	(Aritmetička sredina)
SD	=	1,12	(Standardna devijacija)
SDM	=	0,26	(Standardna pogreška za aritmetičku sredinu)
KV	=	81,75	(Koeficijent varijabilnosti)
N	=	19	(Broj ispitanika)

E2 grupa - Mirovni inhibitor (MI)

M	=	3,21	(Aritmetička sredina)
SD	=	4,05	(Standardna devijacija)
SDM	=	0,58	(Standardna pogreška za aritmetičku sredinu)
KV	=	126,17	(Koeficijent varijabilnosti)
N	=	48	(Broj ispitanika)

E3 grupa - Mirovni inhibitor (MI)

M	=	3,44	(Aritmetička sredina)
SD	=	3,71	(Standardna devijacija)
SDM	=	0,64	(Standardna pogreška za aritmetičku sredinu)
KV	=	107,85	(Koeficijent varijabilnosti)
N	=	34	(Broj ispitanika)

K grupa - Mirovni inhibitor (MI)

M	=	3,42	(Aritmetička sredina)
SD	=	3,33	(Standardna devijacija)
SDM	=	0,48	(Standardna pogreška za aritmetičku sredinu)
KV	=	97,37	(Koeficijent varijabilnosti)
N	=	48	(Broj ispitanika)

Mirovni inhibitor najmanji je u E1 grupi, tj. grupi mirovnih radnika ($M = 1,37$). U grupi volontera, tj. u E2 grupi znatno je veći ($M = 3,21$). U E3 grupi, tj. kod onih koji su prošli Program slušanja ali se nisu aktivirali u mirovnom procesu, Mirovni inhibitor još ne nešto veći ($M = 3,44$). U K grupi gotovo je jednak kao u E3 grupi. Razlike između grupa mogu biti, kao što znamo, slučajne ili statistički značajne. Da bi to provjerili moramo usporediti svaku eksperimentalnu grupu s kontrolnom grupom.

E1MI		KMI		
M	= 1,37	M	= 3,42	
SD	= 1,12	SD	= 3,33	
N	= 19	N	= 48	
SDM	= 0,26	SDM	= 0,48	
SDD	= 0,55			
Razlika	= 2,05	Statistički je značajna na 1 %		
t - test	= 3,73			

E2MI		KMI		
M	= 3,21	M	= 3,42	
SD	= 4,05	SD	= 3,33	
N	= 48	N	= 48	
SDM	= 0,58	SDM	= 0,48	
SDD	= 0,75			
Razlika	= 0,21	Nije statistički značajna		
t - test	= 0,28			

E3MI		KMI		
M	= 3,44	M	= 3,42	
SD	= 3,71	SD	= 3,33	
N	= 34	N	= 48	
SDM	= 0,64	SDM	= 0,48	
SDD	= 0,80			
Razlika	= 0,02	Nije statistički značajna		
t - test	= 0,03			

Kada se uspoređi svaka eksperimentalna grupa s kontrolnom grupom po njihovom Mirovnom inhibitoru (MI), vidi se, prije svega, da je u E1 grupi, tj. grupi mirovnih radnika prosječni Mirovni inhibitor statistički značajno manji u odnosu na prosječni Mirovni inhibitor kontrolne

grupe (K). Eksperimentalna grupa volontera (E3) statistički se značajno ne razlikuje od kontrolne grupe. Te dvije grupe su, u odnosu na Mirovni inhibitor statistički jednake. To znači da i u jednoj i u drugoj grupi kočnica za sudjelovanje u mirovnom procesu je podjednaka. Isti je slučaj i između E3 grupe i kontrolne grupe. I te dvije grupe su po svom prosječnom Mirovnom inhibitoru ujednačene. Razlika između njihovih aritmetičkih sredina nije statistički značajna. Poslije tih usporedbi svake grupe s kontrolnom grupom, sada slijede usporedbe svake grupe sa svakom grupom.

E1MI		E2MI	
M	= 1,37	M	= 3,21
SD	= 1,12	SD	= 4,05
N	= 19	N	= 48
SDM	= 0,26	SDM	= 0,58
SDD	= 0,64		
Razlika	= 1,84	Statistički je značajna na 1 %	
t - test	= 2,87		

E1MI		E3MI	
M	= 1,37	M	= 3,44
SD	= 1,12	SD	= 3,71
N	= 19	N	= 34
SDM	= 0,26	SDM	= 0,64
SDD	= 0,69		
Razlika	= 2,07	Statistički je značajna na 1 %	
t - test	= 3,00		

E2MI		E3MI	
M	= 3,21	M	= 3,44
SD	= 4,05	SD	= 3,71
N	= 48	N	= 34
SDM	= 0,58	SDM	= 0,64
SDD	= 0,87		
Razlika	= 0,23	Nije statistički značajna	
t - test	= 0,26		

Konačno smo usporedili svaku grupu sa svakom. Grupa E1 statistički značajno se razlikuje po svom prosječnom Mirovnom inhibitoru od E2 grupe i isto tako od E3 grupe. Razlike između njihovih aritmetičkih sredina statistički su značajne na razini 1 %. Dalje se vidi da se grupe E2 i E3 statistički značajno ne razlikuju.

Mirovni potencijal je pozitivno nastojanje i spremnost za sudjelovanje u mirovnom procesu, dok je Mirovni inhibitor kočnica koja sprečava pojedinca da se uključi u neku mirovnu aktivnost. Kao što smo u dobivenim rezultatima vidjeli, pojedince ne razlikujemo tako da su na jednoj strani oni s Mirovnim potencijalom, a na drugoj oni s Mirovnim inhibitorom. To znači da postoji najviše pojedinaca koji imaju slabiji ili jači Mirovni potencijal i slabiji ili jači Mirovni inhibitor. Idealno je da pojedinac ima maksimalno mogući Mirovni potencijal i nulti Mirovni inhibitor. Postoji samo jedan takav pojedinac i to u grupi mirovnih radnika (E1). Njegov Mirovni potencijal je 100, a Mirovni inhibitor 0. I obratno, najnepovoljniji bio bi rezultat kada bi netko imamo maksimalno mogući Mirovni inhibitor i minimalni Mirovni potencijal. Kod velike većine te dvije suprotnosti su u različitim odnosima. Zaključak iz toga proizlazi da bi za konačni rezultat, kojeg bi mogli nazvati Stvarni mirovni potencijal (SMI) od Mirovnog potencijala trebalo oduzeti Mirovni inhibitor. Tako dobiveni Stvarni mirovni potencijal mogao bi biti pozitivan, što bi najčešće i bilo (ako je veći MP od MI) i negativan, što bi bilo vrlo rijetko (ako je veći MI od MP).

ZAKLJUČAK

Dobiveni rezultati, njihova statistička obrada i interpretacija, pokazali su nam kakav je utjecaj Programa slušanja na one koji ga provode, zatim na one koji su bili podvrgnuti tom Programu, pa su se aktivirali u mirovnom procesu i, s druge strane, na one kod kojih je bio primijenjen Program slušanja, ali se nisu aktivirali niti u jednoj mirovnoj aktivnosti. I na kraju, pokazalo se kako na iste stimuluse reagiraju oni ispitanici kod kojih se nisu provodile mirovne aktivnosti, pa tako niti Program slušanja. Dobiveni rezultati, sigurno bi bili markantniji, da je situacija longitudinalnog ispitivanja bila autentična, što znači, kao što već smo spomenuli, da nismo morali pribjeći simulaciji takve metode, koja je u našem slučaju u izvjesnom smislu, postala artificijelna. Drugim riječima, trebali smo ono stanje koje je bilo na početku primjene Programa slušanja ispitati stvarno u ono vrijeme prije nego što je taj Program započeo. I, naravno, pravo stanje na kraju, bilo bi ono da je stvarno ispitivanje izvršeno točno u vrijeme kada je završena primjena Programa slušanja. Kako to nismo mogli napraviti, naši ispitanici morali su se sjetiti kako je bilo na početku i kako je bilo na kraju primjene Programa slušanja. Istina, to nije bilo tako teško, ali nije ono pravo. I to je jedan od izvora parazitskih varijabli. Za utjehu, iste te varijable djelovale su i na kontrolnu grupu, što nam dozvoljava ispravnost naših nalaza i njihove interpretacije. I, na koncu, što bismo dobili, da smo bili u prilici izvršiti ispitivanje stvarno prije i stvarno na kraju primjena Programa slušanja? Da bi odgovorili na to pitanje, sjetimo se da je u uvodu spomenuto, da Program slušanja sam za sebe, bez sinkroniziranog djelovanja i drugih konkretnih mirovnih aktivnosti, ne bi dao gotovo ništa, pa bi se kao takav sveo samo na set pitanja. I, na kraju, prijedimo na zaključke, tj. zbrojimo ukratko sve ono do čega smo došli, kako bi sve to usporedili s hipotezama, što će odlučiti hoćemo li ih prihvatiti ili odbaciti. U zaključcima koje ćemo istaknuti, sve usporedbe odnose se na početak i kraj primjene Programa slušanja u svim eksperimentalnim grupama.

1. Smanjuje se predrasuda da su svi pripadnici druge nacije nepovjerljivi.
2. Smanjuje se predrasuda da su svi pripadnici druge nacije podmukli.
3. Smanjuje se predrasuda da su svi pripadnici druge nacije agresivni.
4. Smanjuje se predrasuda da su krivi svi pripadnici druge nacije
5. Smanjuje se predrasuda da je suživot s drugom nacijom nemoguć
6. Smanjuje se strah da će ga netko od onih kojima dolazi napasti
7. Smanjuje se strah da će ga netko iz mjesta napasti
8. Smanjuje se jaki osjećaj tjeskobe
9. Povećava se razina komunikacije
10. Povećavaju se vanjski poticaji za sudjelovanje u mirovnim aktivnostima
11. Povećavaju se unutrašnje potrebe za sudjelovanje u mirovnim aktivnostima
12. Povećava se unutrašnja, psihička snaga za sudjelovanje u mirovnim aktivnostima

Mora se dalje napomenuti da se ista tendencija smanjivanja onog što je negativno, odnosno povećavanja onog što je pozitivno, pokazala i u kontrolnoj grupi, tj. u grupi ispitanika kod kojih nije bilo primjene Programa slušanja. To smo objasnili tako, da su na kontrolnu grupu djelovali čimbenici koje nismo držali pod kontrolom, a prvenstveno se odnose na globalnu društveno političku situaciju. Takvi globalni utjecaji djelovali su i na eksperimentalne grupe. Da je Program slušanja, zajedno s drugim mirovnim aktivnostima, imao pozitivan utjecaj na sve tri eksperimentalna grupe, u to nema sumnje. Koliki je doprinos Programa slušanja i drugih mirovnih aktivnosti u eksperimentalnim grupama, a koliki je doprinos globalne situacije, vidi se kada se sve grupe usporede po njihovom Mirovnom potencijalu.

- E1 grupa bolja je od kontrolne grupe (K). Razlika je st. značajna na 1 %
- E2 grupa bolja je od kontrolne grupe (K). Razlika je st. značajna na 1 %
- E3 grupa bolja je od kontrolne grupe (K) Razlika je st. značajna na 5 %

To znači da se svaka eksperimentalna grupa, u kojima je bio primijenjen Program slušanja, statistički značajno razlikuje od kontrolne grupe (K), u kojoj nije bilo primjene tog Programa. To je eksperimentalni čimbenik, koji je bio primijenjen samo u eksperimentalnim grupama, dok ga u kontrolnoj grupi nije bilo. Napredak u mirovnom potencijalu, i to je ono što je ključno, može se pripisati sinkroniziranom utjecaju Programa slušanja i drugih konkretnih mirovnih aktivnosti. Osim toga ključnog pozitivnog nalaza, postoji još jedan, a to je Mirovni inhibitor. Tako se pokazalo da je on u E1 grupi najmanji, da bi se zatim u E2 grupi povećao i u E3 grupi postao najveći. U K grupi je gotovo na istoj razini E3 grupe.

Iz svih navedenih nalaza, može se zaključiti da se postavljene hipoteze prihvaćaju. To znači da:

1. Program slušanja, zajedno s drugim mirovnim aktivnostima, osnažuje one koji ga provode, koji slušaju, tj. mirovne radnike, što znači da reducira njihove predrasude i strahove, da im otvara komunikaciju, podižući je na višu razinu i jača ekstrinzičnu i intrinzičnu motivaciju za mirovni rad u zajednici.
2. Program slušanja, zajedno s drugim mirovnim aktivnostima, osnažuje one koje se sluša, tj. pripadnike zajednice, što znači da reducira njihove predrasude i strahove, da im otvara komunikaciju, podižući je na višu razinu i jača ekstrinzičnu i intrinzičnu motivaciju za sudjelovanje u mirovnim aktivnostima.

PRIJEDLOZI I SUGESTIJE

Svako istraživanje treba završiti s određenim prijedlozima i sugestijama, koje se odnose na budućnost, pod čim se podrazumijeva, što činiti dalje i kako biti, što je moguće više, učinkovitiji. Budući da smo prihvatili postavljene hipoteze, naši prijedlozi i sugestije bit će postavljene u tom smislu. S obzirom na to da smo dokazali da Program slušanja, zajedno s drugim mirovnim aktivnostima, osnažuje one koji ga provode, kao i one koje se sluša i to tako da se reduciraju njihove predrasude i strahovi u odnosu na drugu naciju, da se podiže komunikacija s drugom nacijom na višu razinu i da se pojačava njihova motivacija za sudjelovanje u mirovnim aktivnostima. Iako su te promjene značajne, to još uvijek ne znači da su one i idealne. Iz toga proizlaze slijedeći prijedlozi i sugestije:

1. U eksperimentalnoj grupi E2, tj. u grupi volontera, koji su uključeni u mirovnom procesu, još uvijek ima pojedinaca koji imaju predrasude prema drugoj naciji. U toj grupi ima i onih koji još imaju strahove, kao i onih koji ne žele komunicirati s pripadnicima druge nacije. Budući da su oni suradnici Centra za mir, trebalo bi ih dodatno osnažiti, kako bi bili učinkovitiji u provođenju mirovnih aktivnosti.
2. U eksperimentalnoj grupi E3, tj. u onom dijelu zajednice, koji je prošao Program slušanja, isto ima pojedinaca koji također imaju predrasude, strahove, kao i nisku komunikaciju i motivaciju za sudjelovanje u mirovnom procesu. I kod njih bi trebalo nešto učiniti, što se sigurno i čini, da ih se animira za sudjelovanje u mirovnim aktivnostima. U svakom slučaju, to je teren za organizaciju raznovrsnih mirovnih aktivnosti, koje prate Program slušanja i koje se s njim nadopunjuju, a prvenstveno se zasnivaju na participaciji.
3. U kontrolnoj grupi (K), što zapravo znači u onim zajednicama u kojima se Centar za mir nije još pojavio sa svojim mirovnim aktivnostima, treba ih planirati, što se sigurno i čini, i naravno, pristupiti realizaciji istih, među kojima , kao prvi korak treba biti Program slušanja. Osim tog programa, u svakom slučaju, treba organizirati konkretne mirovne aktivnosti, koje ga prate i nadopunjuju. Tako će i kod pripadnika tih zajednica porasti njihov Mirovni potencijal, a smanjit će se njihov Mirovni inhibitor.
4. Predlažemo da se revidira Inicijalni upitnik i to tako da mu se dodaju određena pitanja, kojima bi se na prvom mirovnom koraku stekao uvid u predrasude, strahove, razini komunikacije i motivaciji za sudjelovanje u mirovnim aktivnostima. Tako prikupljeni numerički podaci mogli bi predstavljati autentični početak neke buduće longitudinalne studije.
5. Predlažemo da se revidira set pitanja u Programu slušanja i da se u sam postupak uvedu neki novi psihološki elementi. To znači da bi osim principa slušanja, trebalo uvesti još neke principe stimulativnog vođenja razgovora, koji imaju psihoterapeutski akcent. U takvom savjetodavnom intervjuu, treba koristiti princip korištenja stanki i reflektiranja i princip reagiranja na emocije, ali ne emocijama. Samo takvi, dobro vođeni usmjereni razgovori mogu doista omogućiti pojedincima da abreagiraju sve ono što ih pritišće, kao što su tuga, srdžba, strah, mržnja i dr. i da tako dožive katarzu, odnosno emocionalno praznjenje. Ako se kod pojedinca eliminiraju takve blokade, on postaje spreman za uključenje u mirovni proces.

Netko u Centru za mir je spomenuo kako se djelatnicima Centra prigovara da se bave terapeutskim radom. Da je to doista tako, bilo bi jako dobro. Umjesto prigovora, smatrajmo to komplimentom. Psihoterapeuskim radom, ili točnije rečeno, savjetodavnim radom može se baviti svatko tko se educira u primjeni spomenutih principa, a to nije teško.

PRILOZI

OPĆI PLAN ZA PROVJERAVANJE UPITNIKA
(Provjeravanje Upitnika u prvom dijelu vrši netko iz Centra,
a u drugom Mirovni radnici)

PRIPREMA

=====

- 1.) Ukoliko ocjena tima bude takva da koncept bude generalno prihvaćen, izvršit ću sve eventualne korekcije i poslati korigirane Upitnike.
- 2.) Slijedeći korak je da se umnože Upitnici E1, E2, E3 i K. Svaki u 6 primjeraka.

PROVJERAVANJE UPITNIKA

=====

3.) S Upitnikom E1, netko iz Centra treba ispitati 6 Mirovnih radnika (3 H i 3 S).

Najbolje ih je ispitati sve skupa. S njima treba malo neformalno porazgovarati o bilo čemu, kako se to uobičajeno čini, kao npr. kako ste, kako napredujete itd., zatim prijeći na Kontakt uputu.

Kontakt uputa

Centar za mir pripremio je Upitnik s kojim će izvršiti prikupljanje podataka. Sada nam je na redu da ga isprobamo. Vas smo pozvali s molbom da nam u tom pomognete (dati im Upitnike). Molimo vas da pažljivo pročitate Uputu, a zatim čitajte pitanje po pitanje i ubilježite svoje odgovore, jer ste vi sada ispitanici. Posebno nam je važno da nam kažete i da napišete sve ono što mislite da nije dovoljno jasno, kako bi u konačnoj verziji upitnika to mogli ispraviti. Uživite se u situaciju ispitanika i budite potpuno iskreni. Imajte na umu da se nepotpuni Upitnici moraju odbaciti. Iz toga proizlazi da je izuzetno važno da odgovorite na sva pitanja. Kada dođete do kraja, prekontrolirajte da slučajno nešto niste ostavili prazno. Možete krenuti!

Zapisati sve primjedbe i pitanja.

Sada je vrijeme da se Mirovnim radnicima kaže, kojih treba biti 6, da će oni nastaviti dalje s provjeravanjem Upitnika na isti način i to s pripremljenim Upitnicima E2, E3 i K po Operativnom planu za provjeravanje Upitnika koje provode Mirovni radnici. U tom planu trebat će unaprijed dodati još mjesta u kojima će se provjeravati Upitnici, kao i okvirno vrijeme.

4.) Dalje nastavljaju Mirovni radnici i to onih 6 koji su popunili Upitnike.

Oni bi trebali otići s **Upitnikom E2** u jedno mjesto u kojem je proveden PS, u kojem ima H i S i u kojem postoje oni koji su involvirani, tj. koji su i sami nastavili provoditi PS ili oni koji su se uključili u nekoj drugoj mirovnoj aktivnosti. To je E2 grupa, sa dvije podgrupe (**Ps** i **Da**). Trebalo bi ispitati po 3 ispitanika iz svake podgrupe. Bilo bi najbrže i najjednostavnije ako bi ih se moglo okupiti sve zajedno. I s njima bi trebalo povesti kratki neformalni razgovor. Za njih bi bila ista Kontakt uputa:

Kontakt uputa

Centar za mir pripremio je Upitnik s kojim će izvršiti prikupljanje podataka. Sada nam je na redu da ga isprobamo. Vas smo pozvali da nam u tome pomognete (dati im Upitnike).

Molimo vas da pažljivo pročitate Uputu, a zatim čitajte pitanje po pitanje i ubilježite svoje odgovore, jer ste vi sada ispitanici . Posebno nam je važno da nam kažete i da napišete sve ono što mislite da nije dovoljno jasno, kako bi u konačnoj verziji upitnika to mogli ispraviti. Uživite se u situaciju ispitanika i budite potpuno iskreni. Imajte na umu da se nepotpuni Upitnici moraju odbaciti. Iz toga proizlazi da je izuzetno važno da odgovorite na sva pitanja. Kada dođete do kraja, prekontrolirajte da slučajno nešto niste ostavili prazno. Možete krenuti!

Zapisati sve primjedbe i pitanja.

- 5.) U istom mjestu s **Upitnikom E3 isti Mirovni radnici** trebaju ispitati 6 ispitanika (3 H i 3 S), tj. one koji su prošli PS a nisu involvirani, tj. nisu uključeni u nekoj mirovnoj aktivnosti. Njih će biti pogodnije *ispitati pojedinačno*. S njima isto treba malo neformalno porazgovarati da se relaksiraju i zatim prijeći na Kontakt uputu.

Uputa

U Centru za mir pripremili smo Upitnik s kojim ćemo izvršiti prikupljanje podataka o onome što mislite i kako se osjećate. Sada nam je na redu da ga isprobamo. Došli smo k vama s molbom da nam u tom pomognete (dati mu Upitnik). Molimo vas da pažljivo pročitate Uputu, a zatim čitajte pitanje po pitanje i ubilježite svoje odgovore. Posebno nam je važno da nam kažete i da napišete sve ono što mislite da nije dovoljno jasno, kako bi u konačnoj verziji upitnika to mogli ispraviti. Uživite se u situaciju i budite potpuno iskreni. Imajte na umu da se nepotpuni Upitnici moraju odbaciti. Iz toga proizlazi da je izuzetno važno da odgovorite na sva pitanja. Kada dođete do kraja, prekontrolirajte da slučajno nešto niste ostavili prazno. Možete krenuti!

Zapisati sve primjedbe i pitanja.

- 6.) Dalje, **isti Mirovni radnici** trebaju *u nekom drugom mjestu u kojem se nije provodio PS s Upitnikom K* ispitati 6 ispitanika (3H i 3 S). Ispitivati ih pojedinačno. Njima treba, kao što se zna, pažljivije prići, predstaviti se i malo duže neformalno razgovarati da se relaksiraju, zatim ih zamoliti za suradnju i pomoć, a zatim prijeći na slijedeću Kontakt uputu.

Kontakt uputa

Centar za mir, nenasilje i zaštitu ljudskih prva, kao nezavisna organizacija u Osijeku, pripremio je Upitnik s kojim će izvršiti prikupljanje podataka o onome što mislite i kako se osjećate . Sada je na redu da ga isprobamo. Došli smo k vama s molbom da nam u tom pomognete. Ono što ćemo vas pitati neće biti teško i neće dugo trajati (dati mu Upitnik). Molimo vas da pažljivo pročitate Uputu, a zatim čitajte pitanje po pitanje i ubilježite svoje odgovore. Posebno nam je važno da nam kažete i da napišete sve ono što mislite da nije dovoljno jasno, kako bi u konačnoj verziji upitnika to mogli ispraviti. Uživite se u situaciju i budite potpuno iskreni. Imajte na umu da se nepotpuni Upitnici moraju odbaciti. Iz toga proizlazi da je izuzetno važno da odgovorite na sva pitanja. Kada dođete do kraja, prekontrolirajte da slučajno nešto niste ostavili prazno. Možete krenuti!

Zapisati sve primjedbe i pitanja.

- 7.) Na osnovi prikupljenih probnih Upitnika izradit će konačne verzije i poslati ih *u Centar*.

OPERATIVNI PLAN ZA PROVJERAVANJE UPITNIKA KOJE PROVODI NETKO IZ CENTRA

PRIPREMA

- 3.) Ukoliko ocjena tima bude takva da koncept bude generalno prihvaćen, izvršit ću sve eventualne korekcije i poslati Korigirane Upitnike.
- 4.) Slijedeći korak je da se umnože Upitnici E1, E2, E3 i K. Svaki u 6 primjeraka.

PROVJERAVANJE UPITNIKA

- 3.) **S Upitnikom E1, netko iz Centra treba ispitati 6 Mirovnih radnika** (3 H i 3 S).
Najbolje ih je ispitati sve skupa. S njima treba malo neformalno porazgovarati o bilo čemu, kako se to uobičajeno čini, kao npr. kako ste, kako napredujete itd., zatim prijeći na Kontakt uputu.

Kontakt uputa

Centar za mir pripremio je Upitnik s kojim će izvršiti prikupljanje podataka. Sada nam je na redu da ga isprobamo. Vas smo pozvali s molbom da nam u tom pomognete (dati im Upitnike). Molimo vas da pažljivo pročitate Uputu, a zatim čitajte pitanje po pitanje i ubilježite svoje odgovore, jer ste vi sada ispitanici. Posebno nam je važno da nam kažete i da napišete sve ono što mislite da nije dovoljno jasno, kako bi u konačnoj verziji upitnika to mogli ispraviti. Uživite se u situaciju ispitanika i budite potpuno iskreni. Imajte na umu da se nepotpuni Upitnici moraju odbaciti. Iz toga proizlazi da je izuzetno važno da odgovorite na sva pitanja. Kada dođete do kraja, prekontrolirajte da slučajno nešto niste ostavili prazno. Možete krenuti!

Zapisati sve primjedbe i pitanja.

Sada je vrijeme da se Mirovnim radnicima kaže, kojih treba biti 6, da će oni nastaviti dalje s provjeravanjem Upitnika na isti način i to s pripremljenim Upitnicima E2, E3 i K po Operativnom planu za provjeravanje Upitnika koje provode Mirovni radnici. Dati im Upitnike i Operativni plan. U tom planu trebat će unaprijed dodati još mjesta u kojima će se provjeravati Upitnici, kao i okvirno vrijeme.

OPERATIVNI PLAN ZA PROVJERAVANJE UPITNIKA KOJE PROVODE MIROVNI RADNICI

PRIPREMA

- 5.) Mirovni radnici, tj. onih 6 koji su popunili upitnike, trebaju imati Upitnik E2 (6 komada), Upitnik E3 (6 komada) i Upitnik K (6 komada) i ovaj operativni plan. U tom planu treba dodati još mjesta u kojima će se provjeravati Upitnici, kao i okvirno vrijeme za provjeravanje.

PROVJERAVANJE UPITNIKA

- 2.) **Mirovni radnici** trebaju otići s **Upitnikom E2** u jedno mjesto u kojem je proveden PS, u kojem ima H i S i u kojem postoje oni koji su involvirani, tj. koji su i sami nastavili provoditi PS ili oni koji su se uključili u nekoj drugoj mirovnoj aktivnosti. To je E2 grupa, sa dvije podgrupe (**Ps** i **Da**). Trebalo bi ispitati po 3 ispitanika iz svake podgrupe. Bilo bi najbrže i najjednostavnije ako bi ih se moglo okupiti sve zajedno. I s njima bi trebalo povesti kratki neformalni razgovor. Za njih bi bila ista Kontakt uputa:

Kontakt uputa

Centar za mir pripremio je Upitnik s kojim će izvršiti prikupljanje podataka. Sada nam je na redu da ga isprobamo. Vas smo pozvali da nam u tome pomognete (dati im Upitnike). Molimo vas da pažljivo pročitate Uputu, a zatim čitajte pitanje po pitanje i ubilježite svoje odgovore, jer ste vi sada ispitanici. Posebno nam je važno da nam kažete i da napišete sve ono što mislite da nije dovoljno jasno, kako bi u konačnoj verziji upitnika to mogli ispraviti. Uživite se u situaciju ispitanika i budite potpuno iskreni. Imajte na umu da se nepotpuni Upitnici moraju odbaciti. Iz toga proizlazi da je izuzetno važno da odgovorite na sva pitanja. Kada dođete do kraja, prekontrolirajte da slučajno nešto niste ostavili prazno. Možete krenuti!

Zapisati sve primjedbe i pitanja.

- 3.) U istom mjestu s **Upitnikom E3 isti Mirovni radnici** trebaju ispitati 6 ispitanika (3 H i 3 S), tj. one koji su prošli PS a nisu involvirani, tj. nisu uključeni u nekoj mirovnoj aktivnosti. Njih će biti pogodnije *ispitati pojedinačno*. S njima isto treba malo neformalno porazgovarati da se relaksiraju i zatim prijeći na Kontakt uputu.

Uputa

U Centru za mir pripremili smo Upitnik s kojim ćemo izvršiti prikupljanje podataka o onome što mislite i kako se osjećate. Sada nam je na redu da ga isprobamo. Došli smo k nama s molbom da nam u tom pomognete (dati mu Upitnik). Molimo vas da pažljivo pročitate Uputu, a zatim čitajte pitanje po pitanje i ubilježite svoje odgovore. Posebno nam je važno da nam kažete i da napišete sve ono što mislite da nije dovoljno jasno, kako bi u konačnoj verziji upitnika to mogli ispraviti. Uživite se u situaciju i budite potpuno iskreni. Imajte na umu da se nepotpuni Upitnici moraju odbaciti. Iz toga proizlazi da je izuzetno važno da odgovorite na sva pitanja. Kada dođete do kraja, prekontrolirajte da slučajno nešto niste ostavili prazno. Možete krenuti!

Zapisati sve primjedbe i pitanja.

- 4.) Dalje, **isti Mirovni radnici** trebaju *u nekom drugom mjestu u kojem se nije provodio PS s Upitnikom K* ispitati 6 ispitanika (3H i 3 S). Ispitivati ih pojedinačno. Njima treba, kao što se zna, pažljivije prići, predstaviti se i malo duže neformalno razgovarati da se relaksiraju, zatim ih zamoliti za suradnju i pomoć, a zatim prijeći na slijedeću Kontakt uputu.

Kontakt uputa

Centar za mir, nenasilje i zaštitu ljudskih prva, kao nezavisna organizacija u Osijeku, pripremio je Upitnik s kojim će izvršiti prikupljanje podataka o onome što mislite i kako se osjećate . Sada je na redu da ga isprobamo. Došli smo k vama s molbom da nam u tom pomognete. Ono što ćemo vas pitati neće biti teško i neće dugo trajati (dati mu Upitnik). Molimo vas da pažljivo pročitate Uputu, a zatim čitajte pitanje po pitanje i ubilježite svoje odgovore. Posebno nam je važno da nam kažete i da napišete sve ono što mislite da nije dovoljno jasno, kako bi u konačnoj verziji upitnika to mogli ispraviti. Uživite se u situaciju i budite potpuno iskreni. Imajte na umu da se nepotpuni Upitnici moraju odbaciti. Iz toga proizlazi da je izuzetno važno da odgovorite na sva pitanja. Kada dođete do kraja, prekontrolirajte da slučajno nešto niste ostavili prazno. Možete krenuti!

Zapisati sve primjedbe i pitanja.

- 5.) Na osnovi prikupljenih probnih Upitnika izradit ću konačne verzije i poslati ih u Centar.

**CENTAR ZA MIR, NENASILJE
I LJUDSKA PRAVA
OSIJEK**

UPITNIK

E1
(Mr)

Ovaj upitnik namijenjen je vama, **mirovnim radnicima**, koji ste provodili Program slušanja. Neka pitanja u upitniku odnose se na početak, a druga na kraj primjene Programa slušanja, tj. na sadašnje vrijeme. Molimo vas da iskreno odgovorite na sva postavljena pitanja i to onako kako ste se stvarno osjećali prije i kako se osjećate sada. Nema dobrih ni loših odgovora. Svi vaši odgovori bit će važni i dragocjeni, samo ako budu iskreni. Kod svakog pitanja izaberite samo jedan odgovor. Prikupljeni podaci poslužit će nam da sagledamo dokle smo stigli i kako da nastavimo dalje u našim naporima za uspostavljanje mira, nenasilja i ostvarivanja ljudskih prava. Upitnik je anonimn. To znači da će ono što budete obilježili vidjeti samo oni koji provode ovo istraživanje.

POČETAK PRIMJENE PROGRAMA SLUŠANJA (To je vrijeme kada ste počeli provoditi Program slušanja)

1.p) SMATRAO SAM DA SU U NAS SVI PRIPADNICI NEKE NACIJE NEPOVJERLJIVI:

- a. Tako je (navedi koje nacije _____)
- b. Nije tako
- c. Nisam o tom imao određen stav

2.p) MISLIO SAM DA SU U NAS SVI PRIPADNICI NEKE NACIJE PODMUKLI:

- a. Tako je (navedi koje nacije _____)
- b. Nije tako
- c. Nisam o tom imao određen stav

3.p) VJEROVAO SAM DA SU U NAS SVI PRIPADNICI NEKE NACIJE AGRESIVNI:

- a. Tako je (navedi koje nacije _____)
- b. Nije tako
- c. Nisam o tom imao određen stav

4.p) MISLIO SAM DA SU ZA SVE ŠTO SE JE DOGODILO KRIVI:

- a. Svi pripadnici druge nacije (navedi koje _____)
- b. Samo pojedini pripadnici druge nacije (navedi koje _____)
- c. Pojedinci jedne i druge nacije (navedi koje _____)
- d. Nisam o tom imao određen stav

5.p) SMATRAO SAM DA SU POMIRENJE I SUŽIVOT S DRUGOM NACIJOM:

- a. Nemogući (navedi s kojom nacijom _____)
- b. Mogući
- c. Nisam o tom imao određen stav

6.p) BOJAO SAM SE DA ĆE ME NETKO OD ONIH KOJIMA DOLAZIM NAPASTI:

- a. Ništa nisam osjećao
- b. Nisam se bojao
- c. Bojao sam se (pojasni koga, koje nacije i kako _____)

7.p) BOJAO SAM SE DA ĆE ME NETKO IZ MJESTA NAPASTI:

- a. Ništa nisam osjećao
- b. Nisam se bojao
- c. Bojao sam se (pojasni koga, koje nacije i kako _____)

8.p) IMAO SAM JAK OSJEĆAJ TJESKOBNE, TJ. NEODREĐENOG STRAHA, DA ĆE MI SE NEŠTO NEUGODNO DOGODITI:

- a. Ništa nisam osjećao
- b. Nisam osjećao jaku tjeskobu
- c. Imao sam jaku tjeskobu (pojasni kakav je to bio osjećaj _____)

9.p) ŠTO SE TIČE KOMUNIKACIJE S DRUGOM NACIJOM:

- a. Nisam imao priliku za komunikaciju
- b. Nisam komunicirao jer to nisam želio (s kojom nacijom _____)
- c. Samo smo se pozdravljali (s kojom nacijom _____)
- d. Razgovarali smo (pojasni s kojom nacijom _____)
- e. Zajedno smo sudjelovali u jednoj aktivnosti (s kojom nacijom _____)
- f. Zajedno smo sudjelovali u više aktivnosti (s kojom nacijom _____)

10.p) KAKVI SU BILI VAŠI VANJSKI POTICAJI ZA SUDJELOVANJE U MIROVNOJ AKTIVNOSTI:

- a. Nisam o tom razmišljao
- b. Nikakvi
- c. Slabi
- d. Osrednji
- e. Jaki
- f. Vrlo jaki

11.p) KAKVE SU BILE VAŠE UNUTRAŠNJE POTREBE ZA SUDJELOVANJE U MIROVNOM PROCESU:

- a. Nisam o tom razmišljao
- b. Nikakve
- c. Slabe
- d. Osrednje
- e. Jake
- f. Vrlo jake

12.p) KAKVA JE BILA VAŠA PSIHIČKA, TJ. UNUTRAŠNJA SNAGA ZA SUDJELOVANJE U MIROVNOM PROCESU:

- a. Nisam o tom razmišljao
- b. Nikakva
- c. Slaba
- d. Osrednja
- e. Jaka
- f. Vrlo jaka

13.p) AKO TOME, KAKO STE SE OSJEĆALI I ŠTO STE MISLILI, IMATE ŠTO JOŠ DODATI, DODAJTE TO OVDJE:

KRAJ PRIMJENE PROGRAMA SLUŠANJA, TJ. SADA
(To je vrijeme kada ste završili s Programom slušanja, odnosno sada)

1.k) SMATRAM DA SU U NAS SVI PRIPADNICI NEKE NACIJE NEPOVJERLJIVI:

- a. Tako je (navedi koje nacije _____)
- b. Nije tako
- c. Nemam o tom određen stav

2.k) MISLIM DA SU U NAS SVI PRIPADNICI NEKE NACIJE PODMUKLI:

- a. Tako je (navedi koje nacije _____)
- b. Nije tako
- c. Nemam o tom određen stav

3.k) VJERUJEM DA SU U NAS SVI PRIPADNICI NEKE NACIJE AGRESIVNI:

- a. Tako je (navedi koje nacije _____)
- b. Nije tako
- c. Nemam o tom određen stav

4.k) MISLIM DA SU ZA SVE ŠTO SE JE DOGODILO KRIVI:

- a. Svi pripadnici druge nacije (navedi koje _____)
- b. Samo pojedini pripadnici druge nacije (navedi koje _____)
- c. Pojedinci jedne i druge nacije (navedi koje _____)
- d. Nemam o tom određen stav

5.k) SMATRAM DA SU POMIRENJE I SUŽIVOT S DRUGOM NACIJOM:

- a. Nemogući (navedi s kojom nacijom _____)
- b. Mogući
- c. Nemam o tom određen stav

6.k) BOJIM SE DA ĆE ME NETKO OD ONIH KOJIMA DOLAZIM NAPASTI:

- a. Ništa ne osjećam
- b. Ne bojim se
- c. Bojim se (pojasni koga, koje nacije i kako _____)

7.k) BOJIM SE DA ĆE ME NETKO IZ MJESTA NAPASTI:

- a. Ništa ne osjećam
 - b. Ne bojim se
 - c. Bojim se (pojasni koga, koje nacije i kako _____)
-

8.k) IMAM JAK OSJEĆAJ TJESKOBE, TJ. NEODREĐENOG STRAHA, DA ĆE MI SE NEŠTO NEUGODNO DOGODITI:

- a. Ništa ne osjećam
- b. Ne osjećam jaku tjeskobu
- c. Imam jaku tjeskobu (pojasni kakav je to bio osjećaj _____)
_____)

9.k) ŠTO SE TIČE KOMUNIKACIJE S DRUGOM NACIJOM:

- a. Nemam priliku za komunikaciju
- b. Ne komuniciram jer to ne želim (s kojom nacijom _____)
- c. Samo se pozdravljamo (s kojom nacijom _____)
- d. Razgovaramo (s kojom nacijom _____)
- e. Zajedno sudjelujemo u jednoj aktivnosti (s kojom nacijom _____)
- f. Zajedno sudjelujemo u više aktivnosti (s kojom nacijom _____)

10.k) KAKVI SU VAŠI VANJSKI POTICAJI ZA SUDJELOVANJE U MIROVNOJ AKTIVNOSTI:

- a. Ne razmišljam o tome
- b. Nikakvi
- c. Slabi
- d. Osrednji
- e. Jaki
- f. Vrlo jaki

11.k) KAKVE SU VAŠE UNUTRAŠNJE POTREBE ZA SUDJELOVANJE U MIROVNOM PROCESU:

- a. Ne razmišljam o tome
- b. Nikakve
- c. Slabe
- d. Osrednje
- e. Jake
- f. Vrlo jake

12.k) KAKVA JE VAŠA PSIHIČKA, TJ. UNUTRAŠNJA SNAGA ZA SUDJELOVANJE U MIROVNOM PROCESU:

- a. Ne razmišljam o tome
- b. Nikakva
- c. Slaba
- d. Osrednja
- e. Jaka
- f. Vrlo jaka

13.k) AKO TOME, KAKO SE SADA OSJEĆATE I ŠTO MISLITE, IMATE ŠTO JOŠ DODATI, DODAJTE TO OVDJE: _____

OSOBNI PODACI:

Spol: M Ž

Dob _____

Zanimanje _____

Zaposlen: DA NE

Nacionalnost _____

Hvala na suradnji!

ANALIZA UPITNIKA

Instrument za prikupljanje podataka, nazvali smo Upitnik, koji tako izgleda i kojeg će tako doživjeti ispitanici. To je, ustvari, kombinacija Upitnika, sastavljenog od zatvorenih i otvorenih pitanja i ljestvica procjene. Sastavljen je od 26 pitanja. Prvih 13 pitanja, obilježeni su sa «p», kao početak, dok su narednih 13 pitanja obilježeni sa «k», kao kraj. Drugi set pitanja istovjetan je prvom, tako da pitanja iz jednog i drugog seta imaju iste brojeve. Razlika je u vremenu i oznaci. Prvi set se odnosi početak, na prošlo vrijeme, a drugi na kraj, na sadašnje vrijeme. U longitudinalnom istraživanju, kao što je poznato, postoji ispitivanje najmanje jedno na početku i najmanje jedno na kraju. Kako u ovom istraživanju to nije moguće izvesti, jer nam nedostaje prvo ispitivanje, došli smo na ideju da, ustvari, simuliramo longitudinalni pristup. Vjerojatno će biti ispitanika koji će izjavljivati da se ne mogu sjetiti onog što su prije mislili ili osjećali. S obzirom na to da se ovdje radi o vremenu koje nije daleko i predrasudama i strahovima, koji se tako lako ne zaboravljaju, ne bi trebalo biti nikakvih problema. U svakom slušaju, takve ispitanike treba potaknuti i na fin način inzistirati da odgovore na postavljena pitanja.

Pri konstruiranju Upitnika (E1, E2, E3 i K) vodili smo računa o osnovnim principima koje treba respektirati, a to su: jezična ispravnost pitanja, nesugestivnost, sustav referencije, psihološka i logička strategija postavljanja pitanja.

KATEGORIJE PITANJA

Pitanja u Upitniku klasificirali smo u slijedeće kategorije:

- Predrasude prema drugoj naciji
- Strah
- Komunikacija
- Motivacija

Predrasude prema drugoj naciji

Pod predrasudama podrazumijevamo generalizirane stavove i mišljenja o nekim idejama, ljudima ili grupama. To su najčešće negativno emocionalno nabijeni stavovi, formirani mimo objektivnih podataka. Ti socijalni stereotipi vrlo su tvrdokorni u odnosu na promjene.

Pitanja:

- 1p, 2p, 3p, 4p, 5p
- 1k, 2k, 3k, 4k 5k

Strah

Strah je negativno čuvstvo koje se pojavljuje kada se nađemo u opasnoj situaciji. Karakteriziraju ga fiziološke promjene, promjene u pokretima i karakterističan doživljaj neugode. Situacija može biti realno opasna, a može biti samo tako percipirana. I u prvom i u drugom slučaju čuvstvo sa svim svojim manifestacijama je isto. Dva pitanja u ovoj skupini (8p i 8k) odnose se na anksioznost. To je posebna vrsta straha, tjeskoba, nerealni strah,

nelagoda, nekakav osjećaj da će se nešto neugodno dogoditi. Anksiozni pojedinci su inhibirani u poduzimanju aktivnosti. Oni u postavljanju ciljeva uglavnom preferiraju ciljeve koji su ispod ili iznad njihovih mogućnosti.

Pitanja:

6p, 7p, 8p
6k, 7k, 8k

Komunikacija

Kvalitetu komunikacije možemo stupnjevati, tj. promatrati je i registrirati u jednom dijapazonu od najnižeg stupnja na kojem nema nikakve komunikacije pa sve do onog na kojem je ona maksimalno izražena.

Pitanja:

9 p
9 k

Motivacija

Pod motivima podrazumijevamo one čimbenike koji pokreću na aktivnost, određuju intenzitet i smjer aktivnosti. To su, prema tome, pokretači aktivnosti. Bez njih nema djelovanja. Smjer se odnosi na vrstu aktivnosti. Jedna od njih je spremnost na sudjelovanje u mirovnom procesu. Intenzitet ukazuje na snagu kojom se netko kreće i djeluje.

Pitanja:

10 p, 11p 12p
10 k, 11k 12k

Otvorena pitanja

Ova pitanja, koja ustvari podupiru zatvorena, obrađivat će se posebnom tehnikom koja se odnosi na kvalitativnu analizu.

OPĆI PLAN ZA PRIKUPLJANJE PODATAKA

(Prikupljanje podataka u prvom dijelu vrši netko iz Centra,
a u drugom Mirovni radnici)

PRIPREMA

- 1.) Nakon što je izvršeno probno ispitivanje i što su konstruirane konačne verzije Upitnika, slijedeći korak je umnožavanje Upitnika. Potreban je slijedeći broj:

E1 = 30

E2 = 60

E3 = 30

K = 60

PRIKUPLJANJE PODATAKA

- 2.) Sada slijedi *pravo ispitivanje, odnosno prikupljanje podataka. Netko iz Centra* treba s **Upitnikom E1** ispitati 30 **Mirovnih radnika**, po istom principu kao u preliminarnom ispitivanju, što znači da s njima treba uspostaviti psihološki kontakt (malo iskrenog i ugodnog dijaloga, a zatim prijeći na Kontakt uputu. Ništa im ne treba drugo govoriti, osim onog što je u Uputi, a to znači da im se neće govoriti o tome tko će sve biti ispitanici, kao ni to da će poslije oni nastaviti ispitivanje. To će im se reći i dogovoriti se s njima tek kada oni popune i predaju Upitnike.

Kontakt uputa

Centar za mir pripremio je Upitnik s kojim će izvršiti prikupljanje podataka, koji se odnose na naš zajednički rad. Tako prikupljeni podaci poslužit će nam da pronađemo ono što će nas sigurnije i brže voditi ka ostvarenu naših zajedničkih ciljeva, a to je mir, nenasilje i zaštita ljudskih prava. Vaše iskustvo je dragocjeno koje možemo samo od vas saznati. (dati im Upitnike). Molimo vas da pažljivo pročitate Uputu, a zatim čitajte pitanje po pitanje i ubilježite svoje odgovore, jer ste vi sada ispitanici. Uživite se u situaciju ispitanika i budite potpuno iskreni. Imajte na umu da se nepotpuni Upitnici moraju odbaciti. Iz toga proizlazi da je izuzetno važno da odgovorite na sva pitanja. Kada dođete do kraja, prekontrolirajte da slučajno nešto niste ostavili prazno. Možete krenuti!

Sada je vrijeme da se Mirovnim radnicima kaže da će oni nastaviti dalje sa prikupljanjem podataka na isti način i to s pripremljenim Upitnicima E2, E3 i K, po Operativnom planu prikupljanja podataka, kojeg će dobiti zajedno s navedenim Upitnicima. Dati im Upitnike i Operativni plan za prikupljanje podataka koje provode Mirovni radnici. U tom Planu trebat će unaprijed dodati još Mjesta u kojima će se prikupljati podaci i okvirno vrijeme.

- 3.) **Dalje prikupljanje podataka nastavljaju Mirovni radnici.** U jednom mjestu gdje je proveden Program slušanja (u onom istom u kojem su isprobani Upitnici) s **Upitnikom E2** oni trebaju ispitati dvije podgrupe ispitanika.

Jedna je (Ps), tj. to su oni koji su se aktivirali i provode PS. U toj grupi treba ispitati 30 ispitanika (podjednako H i S). U drugoj podgrupi (Da) su oni koji su se aktivirali u nekoj drugoj mirovnoj aktivnosti. I tu treba ispitati 30 ispitanika (podjednako H i S). Ispitivanje će biti u dvije grupe. Sa ispitanicima uspostaviti psihološki kontakt, tj. malo porazgovarati s njima o bilo čemu. Za obadvije grupe Upitnik je isti (E2) i uputa je ista.

Kontakt uputa

Centar za mir pripremio je Upitnik s kojim će izvršiti prikupljanje podataka, koji se odnose na naš zajednički rad. Tako prikupljeni podaci poslužiti će nam da pronademo ono što će nas sigurnije i brže voditi ka ostvarenu naših zajedničkih ciljeva, a to je mir, nenasilje i zaštita ljudskih prava. Vaše iskustvo je dragocjeno koje možemo samo od vas saznati. (dati im Upitnike). Molimo vas da pažljivo pročitate Uputu, a zatim čitajte pitanje po pitanje i ubilježite svoje odgovore, jer ste vi sada ispitanici. Uživite se u situaciju ispitanika i budite potpuno iskreni. Imajte na umu da se nepotpuni Upitnici moraju odbaciti. Iz toga proizlazi da je izuzetno važno da odgovorite na sva pitanja. Kada dođete do kraja, prekontrolirajte da slučajno nešto niste ostavili prazno. Možete krenuti!

- 4.) Slijedeći korak je da **Mirovni radnici s Upitnikom E3** ispitaju one koji su prošli kroz PS ali se nigdje nisu aktivirali u mirovnom procesu. Ti ispitanici će biti u istom mjestu kao i prethodna grupa. Ispitivat će se pojedinačno. Sa svakim ispitanikom uspostaviti psihološki kontakt, što znači, malo porazgovarati o bilo čemu. Ukupno ih treba ispitati 30 (podjednako H i S).

Koristiti slijedeću Kontakt uputu:

Kontakt uputa

U Centru za mir pripremili smo Upitnik s kojim ćemo izvršiti prikupljanje podataka o onome što mislite i kako se osjećate. Došli smo k vama s molbom da nam u tom pomognete. Prikupljeni podaci poslužiti će da unaprijedimo naš rad i pomognemo ljudima, što nam je osnovna zadaća. Ono što ćemo vas pitati, neće biti teško, i neće dugo trajati (dati mu Upitnik). Molimo vas da pažljivo pročitate Uputu, a zatim čitajte pitanje po pitanje i ubilježite svoje odgovore. Uživite se u situaciju i budite potpuno iskreni. Imajte na umu da se nepotpuni Upitnici moraju odbaciti. Iz toga proizlazi da je izuzetno važno da odgovorite na sva pitanja. Kada dođete do kraja, prekontrolirajte da slučajno nešto niste ostavili prazno. Možete krenuti!

- 5.) **Mirovni radnici trebaju u nekom drugom mjestu u kojem se nije primjenjivao PS s Upitnikom K** ispitati 60 ispitanika (podjednako H i S). Ispitivanje će biti pojedinačno. Sa svakim ispitanikom uspostaviti psihološki kontakt, tj. malo porazgovarati o bilo čemu da se pridobije povjerenje

Koristiti slijedeću Kontakt uputu:

Kontakt uputa

Centar za mir, nenasilje i zaštitu ljudskih prava, kao nezavisna organizacija u Osijeku, pripremio je Upitnik s kojim će izvršiti prikupljanje podataka o onome što mislite i kako se osjećate. Došli smo k vama s molbom da nam u tom pomognete. Prikupljeni podaci

poslužit će da unaprijedimo naš rad i pomognemo ljudima, što nam je osnovna zadaća. Ono što ćemo vas pitati neće biti teško i neće dugo trajati (dati mu Upitnik). Molimo vas da pažljivo pročitate Uputu, a zatim čitajte pitanje po pitanje i ubilježite svoje odgovore. Uživite se u situaciju i budite potpuno iskreni. Imajte na umu da se nepotpuni Upitnici moraju odbaciti. Iz toga proizlazi da je izuzetno važno da odgovorite na sva pitanja. Kada dođete do kraja, prekontrolirajte da slučajno nešto niste ostavili prazno. Možete krenuti!

- 6.) Ja preuzimam sve upitnike i vršim obradu prikupljenih podataka prema Planu obrade podataka.

OPERATIVNI PLAN ZA PRIKUPLJANJE PODATAKA KOJE PROVODI NETKO IZ CENTRA

PRIPREMA

- 1.) Nakon što je izvršeno probno ispitivanje i što su konstruirane konačne verzije Upitnika, slijedeći korak je umnožavanje Upitnika. Potreban je slijedeći broj:

E1 = 30
E2 = 60
E3 = 30
K = 60

PRIKUPLJANJE PODATAKA

- 2.) Sada slijedi *pravo ispitivanje, odnosno prikupljanje podataka. Netko iz Centra* treba s **Upitnikom E1** ispitati 30 **Mirovnih radnika**, po istom principu kao u preliminarnom ispitivanju, što znači da s njima treba uspostaviti psihološki kontakt (malo iskrenog i ugodnog dijaloga, a zatim prijeći na Kontakt uputu. Ništa im ne treba drugo govoriti, osim onog što je u Uputi, a to znači da im se neće govoriti o tome tko će sve biti ispitanici, kao ni to da će poslije oni nastaviti ispitivanje. To će im se reći i dogovoriti se s njima tek kada oni popune i predaju Upitnike.

Kontakt uputa

Centar za mir pripremio je Upitnik s kojim će izvršiti prikupljanje podataka, koji se odnose na naš zajednički rad. Tako prikupljeni podaci poslužit će nam da pronađemo ono što će nas sigurnije i brže voditi ka ostvarenu naših zajedničkih ciljeva, a to je mir, nenasilje i zaštita ljudskih prava. Vaše iskustvo je dragocjeno koje možemo samo od vas saznati. (dati im Upitnike). Molimo vas da pažljivo pročitate Uputu, a zatim čitajte pitanje po pitanje i ubilježite svoje odgovore, jer ste vi sada ispitanici. Uživite se u situaciju ispitanika i budite potpuno iskreni. Imajte na umu da se nepotpuni Upitnici moraju odbaciti. Iz toga proizlazi da je izuzetno važno da odgovorite na sva pitanja. Kada dođete do kraja, prekontrolirajte da slučajno nešto niste ostavili prazno. Možete krenuti!

Sada je vrijeme da se Mirovnim radnicima kaže da će oni nastaviti dalje sa prikupljanjem podataka na isti način i to s pripremljenim Upitnicima E2, E3 i K, po Operativnom planu prikupljanja podataka, kojeg će dobiti zajedno s navedenim Upitnicima. Dati im Upitnike i Operativni plan za prikupljanje podataka koje provode Mirovni radnici. U tom Planu trebat će unaprijed dodati još Mjesta u kojima će se prikupljati podaci i okvirno vrijeme.

OPERATIVNI PLAN ZA PRIKUPLJANJE PODATAKA KOJE PROVODE MIROVNI RADNICI

PRIPREMA

=====

Svi Mirovni radnici koji će provoditi prikupljanje podataka trebaju zajedno imati: Upitnike E2 (60 komada), E3 (30 komada) i K (60 komada) i svaki od njih Operativni plan za prikupljanje podataka koje provode Mirovni radnici. U tom planu treba još dodati mjesta u kojima će se prikupljati podaci i okvirno vrijeme za prikupljanje podataka.

PRIKUPLJANJE PODATAKA

=====

- 1.) *U jednom mjestu* gdje je proveden Program slušanja (u onom istom u kojem su isprobani Upitnici) **Mirovni radnici s Upitnikom E2** trebaju ispitati dvije podgrupe ispitanika. Jedna je (Ps), tj. to su oni koji su se aktivirali i provode PS. U toj grupi treba ispitati 30 ispitanika (podjednako H i S). U drugoj podgrupi (Da) su oni koji su se aktivirali u nekoj drugoj mirovnoj aktivnosti. I tu treba ispitati 30 ispitanika (podjednako H i S). Ispitivanje će biti u dvije grupe. S ispitanicima uspostaviti psihološki kontakt, tj. malo porazgovarati s njima o bilo čemu. Za obadvije grupe Upitnik je isti (E2) i uputa je ista.

Kontakt uputa

Centar za mir pripremio je Upitnik s kojim će izvršiti prikupljanje podataka, koji se odnose na naš zajednički rad. Tako prikupljeni podaci poslužit će nam da pronađemo ono što će nas sigurnije i brže voditi ka ostvarenu naših zajedničkih ciljeva, a to je mir, nenasilje i zaštita ljudskih prava. Vaše iskustvo je dragocjeno koje možemo samo od vas saznati. (dati im Upitnike). Molimo vas da pažljivo pročitate Uputu, a zatim čitajte pitanje po pitanje i ubilježite svoje odgovore, jer ste vi sada ispitanici. Uživite se u situaciju ispitanika i budite potpuno iskreni. Imajte na umu da se nepotpuni Upitnici moraju odbaciti. Iz toga proizlazi da je izuzetno važno da odgovorite na sva pitanja. Kada dođete do kraja, prekontrolirajte da slučajno nešto niste ostavili prazno. Možete krenuti!

- 2.) Slijedeći korak je da **Mirovni radnici s Upitnikom E3** ispitaju one koji su prošli kroz PS ali se nigdje nisu aktivirali u mirovnom procesu (to im naravno ne treba spominjati). Ti ispitanici će biti u istom mjestu kao i prethodna grupa. Ispitivat će se pojedinačno. Sa svakim ispitanikom uspostaviti psihološki kontakt, što znači, malo porazgovarati o bilo čemu. Ukupno ih treba ispitati 30 (podjednako H i S). Koristiti slijedeću Kontakt uputu:

Kontakt uputa

U Centru za mir pripremili smo Upitnik s kojim ćemo izvršiti prikupljanje podataka o onome što mislite i kako se osjećate. Došli smo k vama s molbom da nam u tom pomognete. Prikupljeni podaci poslužit će da unaprijedimo naš rad i pomognemo ljudima, što nam je osnovna zadaća. Ono što ćemo vas pitati, neće biti teško, i neće dugo trajati (dati mu Upitnik). Molimo vas da pažljivo pročitate Uputu, a zatim čitajte pitanje po pitanje i ubilježite svoje odgovore. Uživite se u situaciju i budite potpuno iskreni. Imajte na umu da se nepotpuni Upitnici moraju odbaciti. Iz toga proizlazi da je izuzetno važno da odgovorite na sva pitanja. Kada dođete do kraja, prekontrolirajte da slučajno nešto niste ostavili prazno. Možete krenuti!

3.) Mirovni radnici trebaju u nekom drugom mjestu u kojem se nije

primjenjivao PS s Upitnikom K ispitati 60 ispitanika (podjednako H i S). Ispitivanje će biti pojedinačno. Predstaviti se kao Mirovni radnik i sa svakim ispitanikom uspostaviti psihološki kontakt, tj. malo porazgovarati o bilo čemu da se pridobije povjerenje. Koristiti sljedeću Kontakt uputu:

Kontakt uputa

Centar za mir, nenasilje i zaštitu ljudskih prva, kao nezavisna organizacija u Osijeku, pripremio je Upitnik s kojim će izvršiti prikupljanje podataka o onome što mislite i kako se osjećate. Došli smo k vama s molbom da nam u tom pomognete. Prikupljeni podaci poslužit će da unaprijedimo naš rad i pomognemo ljudima, što nam je osnovna zadaća. Ono što ćemo vas pitati neće biti teško i neće dugo trajati (dati mu Upitnik). Molimo vas da pažljivo pročitate Uputu, a zatim čitajte pitanje po pitanje i ubilježite svoje odgovore. Uživite se u situaciju i budite potpuno iskreni. Imajte na umu da se nepotpuni Upitnici moraju odbaciti. Iz toga proizlazi da je izuzetno važno da odgovorite na sva pitanja. Kada dođete do kraja, prekontrolirajte da slučajno nešto niste ostavili prazno. Možete krenuti!

4.) Popunjene Upitnike nikom ne pokazivati. Predati ih u Centar.

PLAN OBRADE REZULTATA

Prikupljeni podaci obrađivat će se na tri razine, a to su: 1.) obrada rezultata unutar grupa, 2.) obrada rezultata između grupa i 3.) obrada rezultata za svakog pojedinca.

1.) Obrada rezultata *unutar grupa*

U svakoj grupi (E1, E2, E3 i K) t-testom izračunati značajnosti razlike između početka i kraja i to posebno za pozitivne (Mirovni potencijal u apsolutnom iznosu) i posebno za negativne rezultate (Mirovni inhibitor u apsolutnom iznosu). To na pr. znači, da će se t-testom provjeravati značajnost razlike između aritmetičkih sredina, između početka, tj. onog stanja kakvo je bilo kada su mirovni radnici počeli primjenjivati Program slušanja i kraja, tj. onog stanja kakvo je bilo na kraju provedenog Programa slušanja, odnosno kakvo je stanje sada. Istom statističkom procedurom učiniti to i u E2, E3 i K grupi. Ako bi na kraju dobili bolje rezultate, onda bi to moglo značiti da je PS, kao nezavisna varijabla imao utjecaj na promjene do kojih je došlo u zavisnim varijablama. Detaljnijom analizom dalje se može ustanoviti u kojim varijablama su te promjene najveće, odnosno u kojima su manje ili u kojim varijablama nije došlo do nikakvih promjena. Istina, rezultati na kraju mogu biti u apsolutnom iznosu bolji, a da ta razlika nije statistički značajna. Međutim, razlika može biti i statistički značajna, ali se taj progres još uvijek ne može pripisati isključivom utjecaju PS. To je nešto o čemu posebno treba voditi računa. Da to može biti tako, mora se znati da osim nezavisne varijable, na zavisnu varijablu djeluju i parazitske varijable. To su one varijable, odnosno pojave koje imaju utjecaj na zavisnu varijablu a nisu pod kontrolom. Kako bi se eliminirao utjecaj parazitskih varijabli, uvodi se Kontrolna grupa (K). Na nju djeluju samo parazitske varijable, dakle pojave koje ne držimo pod kontrolom i za koje niti ne moramo znati kakve su, koliko ih ima i kako su snažne. Te iste varijable djeluju i na E grupe (E1, E2 i E3). Međutim, osim njih, tu se pojavljuje nezavisna varijabla koje nema u K grupi. Osim toga, rezultati na kraju mogu biti jednaki ili gori u odnosu na početno stanje, iako to nije za očekivati. Tako dobiveni nalazi unutar E1, E2 i E3 grupe, mogli bi upućivati na insuficijentnost metode, odnosno PS-a, kao i na druge čimbenike koji djeluju na globalnom planu. Među njima mogli bi se, na prvom mjestu, prepoznati generatori dezintegrativnih procesa. Jednako ili pogoršano stanje u K grupi moglo bi se pripisati samo tim drugim čimbenicima.

2.) Obrada rezultata *između grupa*

U daljnjoj obradi prikupljenih podataka treba usporediti svaku grupu, tj. E1, E2 i E3 sa K grupom. Drugim riječima to znači, da treba izračunati statističke značajnosti razlike između E1 i K, između E2 i K i između E3 i K grupe i to posebno za pozitivne i posebno za negativne rezultate. Na taj način eliminirat će se utjecaj spomenutih parazitskih varijabli, pa će se u fokus dovesti samo metoda, tj. samo nezavisna varijabla, odnosno Program slušanja (PS). Za očekivati da je E1 grupa (mirovni radnici) najpozitivnija, što znači da bi i na početku i na kraju u odnosu na K grupu, bili maksimalno pozitivni (tj. da nemaju predrasude, da nemaju strahove, da su maksimalno komunikativni i da su maksimalno motivirani za sudjelovanje u mirovnom procesu) . Razlog maksimalnih rezultata na početku mogao bi, prije svega, biti taj , što su oni prije angažiranja u provođenju PS-a prošli 10 tjednu edukaciju. Drugo, provodeći PS oni su vjerojatno, zbog dugotrajne ekspaniranosti, bili pod najvećim njegovim utjecajem (što nas posebno zanima) i treće, oni nisu volonteri pa su mogli biti spremniji da se već na startu prikažu u boljem svjetlu, tj. da budu socijalno prihvatljiviji za ulogu koja im predstoji.

Posebno bi trebali biti zanimljivi rezultati za E2 grupu (to su involvirani, tj. aktivirani u mirovnom procesu, bilo da su i sami nastavili provoditi PS ili su aktivirani u nekoj drugoj mirovnoj aktivnosti). Za očekivati je da je kod njih nastao najveći preokret, najveći pomak u pozitivnom smjeru, u odnosu na K grupu, što znači da su na početku uglavnom bili podjednaki, s K grupom, da bi se na kraju značajno od nje razlikovali. Istina, rezultati mogu biti i izvan očekivanja. U toj grupi, ustvari, imamo dvije podgrupe E2 (Ps) i E2 (Da). Njih treba međusobno statistički usporediti pa vidjeti da li su ustvari iste, što vjerujemo da i jesu (zato je i Upitnik za njih isti. Vjerojatno se ne razlikuju. Involvirani su i jedni i drugi i to prema svojim preferencijama).

U E3 grupi (to su oni koji su prošli program slušanja ali se nisu aktivirali u mirovnom procesu, što znači da nisu involvirani. Vjerojatno je takvih najviše. U skladu s postavljenom hipotezom, za očekivati je da je i kod njih došlo do stanovitih pozitivnih promjena, ali su te promjene manje u odnosu na E1 i E2 grupe, a veće u odnosu na K grupu. Dalje je važno istaknuti da razlike u apsolutnom iznosu između E grupa i K grupe mogu biti manje ili veće, a da ne budu statistički značajne. Tako na pr. E1, odnosno E2, odnosno E3 grupa, može biti bolja u odnosu na K grupu. To je ono što očekujemo. Navedene razlike u korist E grupa, ne moraju biti statistički značajne, što bi bilo preambiciozno za očekivati i vjerojatno neće takve ni biti. U socijalnom istraživanju ovakve vrste, bit će dovoljno da se pokažu razlike u apsolutnom iznosu u korist E grupa. To znači da bi se tako povećani ukupni rezultati, do kojih bi došlo na osnovu povećanja u zavisnim varijablama, mogli pripisati utjecaju nezavisne varijable, tj. Programu slušanja, kojeg bi mogli deklarirati kao djelotvornu metodu za uspostavljanje mira, nenasilja i zaštite ljudskih prava.

3.) Obrada rezultata za svakog pojedinca

Za svakog pojedinca unutar E1, E2, E3 i K izračunati MP (Mirovni potencijal) i MI (Mirovni inhibitor). Za brzo izračunavanje MP i MI koristiti unaprijed pripremljene tablice. MP i MI mogu se koristiti i prije primjene programa slušanja. U tom slučaju može se primijeniti sasvim malo modificirani Upitnik za K grupu. Tako se mogu dobiti MP i MI, tj. Mirovni potencijal i Mirovni inhibitor za svakog pojedinca. I ne samo to. Na osnovu jedne i druge mjere, može se vidjeti kakva je ta određena zajednica. Na kojoj su razini njihove predrasude, strahovi, stupanj komunikacije i motivacija. MP i MI mogu se, kao što je spomenuto, koristiti za međusobno kompariranje pojedinaca iz pojedinih grupa kao i za kompariranje grupa međusobno. To znači da se može izračunati prosječni MP za grupu. Isto tako se može izračunati prosječni MI za grupu (to su ustvari aritmetičke sredine koje se mogu izračunati iz apsolutnih podataka). Takva M transformira se pomoću tablice u MP. Kao što se pojedinci mogu uspoređivati, tako se i grupe mogu uspoređivati prema dobivenom MP. To znači da jedna zajednica (o kojoj se zaključuje na osnovu uzorka) može na pr. imati relativno visok MP i nizak MI, a druga na pr. obratno, nizak MP i visok MI. Iz toga se zaključuje da je prva bliža pomirenju i uspostavi mira i nenasilja, za razliku od druge, u kojoj su pozitivne tendencije relativno slabe a inhibicije vrlo jake. Njih karakterizira više predrasuda, strahova, niska razina komunikacije i slaba motivacija za sudjelovanje u mirovnom procesu.

KLJUČ ZA OCJENJIVANJE ODGOVORA NA UPITNICIMA E1,E2,E3 i K

POZITIVNI ODGOVORI
POČETAK

1p 2p 3p 4p 5p 6p 7p 8p

b	b	b	c	b	b	b	b
1	1	1	1	1	1	1	1

9p	c	d	e	f
	1	2	3	4

10p	c	d	e	f
	1	2	3	4

11p	c	d	e	f
	1	2	3	4

12p	c	d	e	f
	1	2	3	4

KRAJ

1k 2k 3k 4k 5k 6k 7k 8k

b	b	b	c	b	b	b	b
1	1	1	1	1	1	1	1

9k	c	d	e	f
	1	2	3	4

10k	c	d	e	f
	1	2	3	4

11k	c	d	e	f
	1	2	3	4

12k	c	d	e	f
	1	2	3	4

KLJUČ ZA OCJENJIVANJE ODGOVORA NA UPITNICIMA E1,E2,E3 i K

NEGATIVNI ODGOVORI
POČETAK

1p	2p	3p	4p	5p	6p	7p	8p
a	a	a	a b	a	c	c	c
1	1	1	2 1	1	1	1	1

 9p **b**
 1

 10p **b**
 1

 11p **b**
 1

 12p **b**
 1

KRAJ

1k	2k	3k	4k	5k	6k	7k	8k
a	a	a	a b	a	c	c	c
1	1	1	1 2	1	1	1	1

 9k **b**
 1

 10k **b**
 1

 11k **b**
 1

 12k **b**
 1

**MIROVNI POTENCIJAL
MP**

TABLICA ZA PRETVARANJE UKUPNOG POZITIVNOG REZULTATA U MP

ZX	MP %	ZX	MP %	ZX	MP %
1	2	17	35	33	69
2	4	18	38	34	71
3	6	19	40	35	73
4	8	20	42	36	75
5	10	21	44	37	77
6	13	22	46	38	79
7	15	23	48	39	81
8	17	24	50	40	83
9	19	25	52	41	85
10	21	26	54	42	88
11	23	27	56	43	90
12	25	28	58	44	92
13	27	29	60	45	94
14	29	30	63	46	96
15	31	31	65	47	98
16	33	32	67	48	100

ZX = Ukupni pozitivni rezultat

MP = Mirovni potencijal

MAX = Maksimalno mogući pozitivni rezultat

MP = $ZX / MAX * 100$ Zaokruženo na cijeli broj

MIROVNI INHIBITOR
MI

TABLICA ZA PRETVARANJE UKUPNOG NEGATIVNOG REZULTATA U MI

ZX	MI %	ZX	MI %
1	4	14	54
2	8	15	58
3	12	16	62
4	15	17	65
5	19	18	69
6	23	19	72
7	27	20	77
8	31	21	81
9	35	22	85
10	39	23	89
11	42	24	92
12	46	25	96
13	50	26	100

ZX = Ukupni negativni rezultat

MI = Mirovni inhibitor

MAX = Maksimalno mogući negativni rezultat

MI = $ZX / MAX * 100$ Zaokruženo na cijeli broj